

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1031

20. SIJEČNJA 2023. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001 >

Odnosi Srbije i Hrvatske

Nova era u regionalnoj politici?

SADRŽAJ

5

Žigmanov u intervjuu za *Danas*
**Najosjetljivija pitanja
su ona koja se odnose
na naslijeđe rata**

10

Položaj i prava nacionalnih manjina
u Srbiji i Hrvatskoj (IX.)

**Savjeti za nacionalne
manjine**

12

Hrvoje Zovko, predsjednik Hrvat-
skog novinarskog društva
**Oglašivači i »slapp
tužbe« su rak-rana
novinarstva**

20

Najava – *Veliko prelo* 2023.
Ponovno veliko

31

Croatia Records objavio dječju
operu Franje Štefanovića
**Nova interpretacija
Šumske kraljice**

34

Blagoslov kuća i obitelji
Susret s vjernicima

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Josip Stantić (zamjenik predsjednika), Brani-
mir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov,
Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav
Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ladislav Suknović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)
Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)
LEKTOR:
Zlatko Romić
TEHNIČKA REDAKCIJA:
Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)
FOTOGRAFIJE:
Nada Sudarević
ADMINISTRACIJA:
Branimir Kuntić
Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)
Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)
KOMERCIJALISTICA:
Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;
++381 24/55-15-78;
++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica
List je upisan u Registar javnih glasila
Agencije za privredne registre Republike Srbije
pod registarskim brojem: NV000315
COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju

Podržati detant

Političara je od davnih vremena bilo mnogo i sada ih ima mnogo, ali malo je imena političara koje ne prekriva ili ih neće prekriti zaborav. Odnosi se ovo i na novinare, pogotovo u ovo doba interneta i hiperprodukcije informacija, kada odumiru kompleksniji, nekada tipični novinarski žanrovi u korist faktografskih žanrova. Činjenica je da novinari u takvim okolnostima nemaju dovoljno vremena baviti se složenijim žanrovima. Dominiraju osnovni faktografski žanrovi, vijesti i izvješća, kao i tzv. izjavno novinarstvo, bez kritičkog pristupa, barem putem postavljenih pitanja. I onda se pitamo i o pojavi tabloidizacije medija. Sve to čini oblikovanje medijskog pejzaža i u Srbiji, kada je malo primjera diferenciranog izvještavanja.

Dobro je ipak što ima novinara koji ne pristaju biti tek daktilografi, što naravno nije dovoljno da bi neki od novinara ostao upamćen, makar i na kraće vrijeme, ali eto, novinari već kao novinari, nije to baš najlakši posao u kontekstu ovdašnjeg javnog jezika koji generira vladajuća politička elita i uslijed dugogodišnjeg odbijanja da se kao društvo i medijska sfera suočimo s naslijeđem devedesetih godina prošlog stoljeća, a pretpostavljam kako je jedan od političara koji neće ostati upamćen i zastupnik i glasnogovornik Narodne stranke **Stefan Jovanović** koji je izjavio za Radio-televiziju Srbije, a prenosi Narodna stranka u priopćenju, kako se problem odnosa Srbije i Hrvatske zasniva na tome što Hrvatska gradi svoj identitet na *Oluji* i ratnim zločinima počinjenim nad Srbima i da po tom pitanju nikada neće biti razumijevanja, pa je zasladio izjavu da bi zarad budućnosti i odnosa na Balkanu trebalo raditi na »otopljavanju odnosa u regiji«. Što reći o izjavi da Hrvatska gradi svoj identitet na ratnim zločinima? Takve izjave ne vode nikuda. No, to nije kraj njegove izjave o potrebi rada na »otopljavanju«. Jovanović je rekao da će »promatrano iz kuta europskih integracija, Hrvatska svakako postavljati Srbiji uvjete koje neće moći ispuniti«, te da po tom pitanju ne očekuje od Hrvatske dobronamjeran pristup.

I to je izjava jednog političara poslije poruka mira i tolerancije, uz naglasak na odleđivanju odnosa između Hrvatske i Srbije, koje su poslone s tradicionalnog Božićnog prijama Srpskog narodnog vijeća u Zagrebu.

Jeste da je predsjednik **Vučić** prilikom prošlogodišnje utakmice svjetskog prvenstva između Hrvatske i Maroka, kako je izjavio, navijao za Maroko i jeste rekao da »nikada neće ići u Hrvatsku na more«, ali more, plaže i nogomet sada na stranu, stvar izbora, ali jest dobar njegov zahtjev **Dačiću** da poradi na odmrzavanju odnosa s Hrvatskom. Vrijeme će pokazati je li to bio samo igrokaz ili dio promišljene politike građenja dobrosusjedskih odnosa. Takve inicijative se trebaju podržati. Normaliziranje odnosa Srbije i Hrvatske je od prvorazrednog značaja za regiju, čitavo okruženje. Detant, situaciju u kojoj prethodno dvije međusobno neprijateljski raspoložene države poboljšavaju diplomatske, političke i druge odnose i smanjuju međusobne napetosti, potrebno je podržati.

Z. S.

Položeni vijenci na spomenik biskupa Antunovića

U okviru *Dana biskupa Ivana Antunovića*, a prigodom 135. obljetnice smrti toga velikana hrvatske zajednice, u petak, 13. siječnja, položeni su vijenci na spomenik biskupa **Ivana Antunovića** koji se nalazi u parku kod katedrale sv. Terezije Avilske u Subotici.

Vijence su položili predstavnici Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Subotici, Hrvatskog nacionalnog vijeća, Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, NIU *Hrvatska riječ*, KD-a *Ivan Antunović* (koje je organizator *Dana biskupa Ivana Antunovića*), HKC-a *Bunjevačko kolo* i UBH-a *Dužijanca*.

Podsjetimo, Ivan Antunović (Kunbaja, 19. lipnja 1815. – Kalača, 13. siječnja 1888.), kalački kanonik i naslovni biskup bosonski, bio je pokretač tzv. zakašnjelog preporoda među bunjevačkim i šokačkim Hrvatima u Ugarskoj, publicist i prozni pisac.

U okviru *Dana biskupa Ivana Antunovića*, jučer (četvrtak, 19. siječnja) u Pastoralnom centru *Augustinianum* održan je XXXI. *Razgovor*. Ovogodišnja tema bila je *Anđeljan vjernika laika u mjesnoj Crkvi*.

Žigmanov: Odlučno osuditi svako nasilje i govor mržnje

»Za svaku osudu je napad na roditelje djece srpske nacionalnosti tijekom nogometnog turnira u Sarajevu«, rekao je za *Danas* ministar za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog u Vladi Srbije **Tomislav Žigmanov**, komentirajući događaje na međunarodnom nogometnom turniru za djecu u Sarajevu.

Prema njegovim riječima, etnički motivirano nasilje i svaki govor mržnje, naročito onaj putem kojeg se poziva na smrt, mora uvijek i na svakom mjestu biti odlučno prokazano od strane predstavnika vlasti i najšire javnosti kao društveno neprihvatljivo djelovanje.

»Legitimni instituti društvene sile – tužiteljstvo, policija i sud taj oblik društvene devijacije moraju procesuirati s primjerenom kaznom u konačnici. U protivnom, postat će pošast s kojom ćemo teško izaći na kraj«, istaknuo je Žigmanov i dodao kako je etnički motivirano nasilje, na žalost, dosta rašireno u zemljama regije, naročito uz navijačke skupine i druge oblike mladalačkog huliganstva, što je i u ovome slučaju potvrđeno.

Podsjetimo, djeca iz Splita uzvikivala su »ubij Srbina« svojim vršnjacima iz Srbije, nakon čega su diskvalificirani s turnira.

Uz ovaj incident, u sarajevskom naselju Ilidža napadnuta je grupa Beograđana, roditelja djece koja su sudjelovala na međunarodnom nogometnom turniru za djecu.

U holu hotela je prvo napadnuta grupa roditelja mladih nogometaša FK *Zvezdara* iz Beograda, koji su imali zastavu.

»Nismo imali nikakvu namjeru bilo koga provocirati. Iznenada, jedna grupa je ušla i napala nas suzavcem i htjela je oteći zastavu«, ispričao je jedan od roditelja.

Dodao je da su krenuli za napadačima, ali ih je vani dočekala još veća grupa maskiranih osoba koje su imale baklje i noževe. Tada su ih ponovo napali, a jednog roditelja su povrijedili nožem u butinu, prenio je *Danas*.

Zbog napada je uhićeno deset osoba, a turnir je nastavljen.

Žigmanov u intervjuu za *Danas*

Najosjetljivija pitanja su ona koja se odnose na naslijeđe rata

Ono o čemu se danas govori navedeno je u Subotičkoj deklaraciji iz 2016. godine, koju su potpisali tadašnja predsjednica Hrvatske Kolinda Grabar-Kitarović i tadašnji predsjednik Vlade Srbije Aleksandar Vučić, istaknuo je Žigmanov

»Nakon više od dvije godine zastoja kada je riječ o službenim kontaktima u javnosti na visokoj razini mislim da je sam susret dvaju ministara vanjskih poslova već pomak, a sadržaji poruka koje su poslone u Zagrebu krijepe nade da će suradnja biti nastavljena, da će uslijediti međudržavna komunikacija te da će ona za posljedicu imati i realne rezultate. Uvjeran sam da su o tome više razgovarali i ministri 'na kavici' iza zatvorenih vrata i da ćemo relativno brzo biti

nim etiketiranjem prije svega vodstava država i cijelih naroda usložnjavao je odnose među državama».

Žigmanov je ocijenio da nije veliki broj neriješenih pitanja između dvije države, ali: »zbog osjetljivosti ili složenosti ona su teška i do sada, očito je, nisu riješena. Najosjetljivija su ona koja se odnose na naslijeđe rata i, uopće, povijest međusobnog ratovanja u dvadesetom stoljeću (nestali, logoraši, komemorativne prakse, broj žrtava, interpretacije ratova...) i koja imaju duboki humanitarni temelj. Pitanje granica se, kao što se zna, gotovo nije ni počelo rješavati. Najviše pomaka sa stanovitim dinamikom rješavanja određenih problema bilježimo u društvenom položaju nacionalnih manjina – od njihovog sudjelovanja u procesima donošenja odluka, preko rješavanja potreba u domenama vezanim uz komunalnu infrastrukturu pa do pitanja obima, vrste i kvalitete ostvarivanja manjinskih prava«. Istaknuo je kako je ono o čemu se danas govori »navedeno u Subotičkoj deklaraciji iz šestog mjeseca 2016. godine, koju su potpisali tadašnja predsjednica Hrvatske **Kolinda Grabar-Kitarović** i tadašnji predsjednik Vlade Srbije **Aleksandar Vučić**«.

U pogledu načina poboljšanja položaja Hrvata u Srbiji Žigmanov je ocijenio da se njegovim izborom za ministra u Vladi Srbije počela mijenjati dominantna percepcija ovdašnjih Hrvata, te da će biti u prilici kao ministar izravno pridonositi osiguravanju perspektiva njihova opstanka.

»To podrazumijeva da ćemo kao dio vladajućih struktura moći utjecati na cijeli niz društvenih i političkih pretpostavki – od stvaranja pozitivnog i tolerantnog ozračja u društvu, kreiranja i provedbi mjera u gospodarstvu i poljoprivredi koje će omogućiti da se živi od svojega rada, ravnomjerniji regionalni razvoj i stvaranje kvalitetnih uvjeta za život te jednaku dostupnost javnih usluga, snaženje i razvoj institucionalnog okvira hrvatske zajednice – od mreže hrvatskih udruga kulture i novih institucija kao što je profesionalna kazališna scena, preko rasta broja škola s obrazovanjem na hrvatskom jeziku – završno sa Školskim centrom, do društvenih centara lokalnih hrvatskih zajednica, koje će biti žarišta narodnosnog života i naše opstojnosti«, rekao je Žigmanov.

J. D.

FOTO: Beta, Mилош Мишковић

Tomislav Žigmanov

svjedoci i nekih 'konkretnih pomaka'. Dobro bi bilo kada bi se radilo postupno, korak po korak, unutar institucija, od jednostavnijih do složenijih tema i to u relativno stalnoj dinamici, bez velikih 'bombastičnih' izjava i prevelikog smetanja medija. Ono što nam sigurno predstoji jeste skori uzvratni posjet Milorada Pupovca institucijama hrvatske zajednice u Srbiji, što ćemo opet pokušati iskoristiti da se dogodi i susret predstavnika dviju Vlada«, rekao je ministar Tomislav Žigmanov u intervjuu za dnevni list *Danas*.

Žigmanov je ocijenio da je odgovornost za ovakve odnose primarno na predstavnicima vlasti dviju država, ali i da je jedan dio medija uvelike odgovoran: »iskrivljenim i netočnim informiranjem, nekritičkim prenošenjem štetnih izjava, senzacionalističkim pristupom i s krajnje negativ-

»Ad hoc« politika ili nova era u regionalnoj politici?

»Ne postoji ni teoretski problem između dvije zemlje, a koji ne postoji između Srbije i Hrvatske. Ako ti problemi godinama stoje, odnosno stoje posljednjih 10 godina, hajdemo rješavati jedan po jedan ili da makar ne stvaramo nove«, kaže Janko Veselinović. * »Prvi znak otopljanja bilo je imenovanje Tomislava Žigmanova na poziciju ministra za manjinska prava i društveni dijalog. I mislim da je to najvažniji znak za proces koji je sada u fokusu politike predsjednika Vučića i Vlade Srbije«, kaže Veran Matić

U oči pravoslavnog Badnjeg dana predstavnici Srba u Hrvatskoj i Hrvata u Srbiji, predsjednik Samostalne demokratske srpske stranke i Srpskog narodnog vijeća u Hrvatskoj **Milorad Pupovac** i ministar za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog u Vladi Srbije **Tomislav Žigmanov** potpisali su u Zagrebu Deklaraciju o suradnji, a na Badnji dan su u Zagrebu pored njih božićnu česnicu lomili hrvatski premijer **Andrej Plenković**, šefovi diplomacije **Ivica Dačić** i **Gordan Grlić Radman** i patrijarh srpski **Porfirije**.

Poruke mira i tolerancije, uz naglasak na nužnost odleđivanja odnosa između Hrvatske i Srbije, poslane su s ovogodišnjeg tradicionalnog Božićnog prijama Srpskog narodnog vijeća, a nakon povratka u Beograd ministar vanjskih poslova **Ivica Dačić** izjavio je za medije kako je predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** zatražio da se radi na odleđivanju odnosa s Hrvatskom.

Nova era u regionalnoj politici?

O ovome događaju i budućnosti srpsko-hrvatskih odnosa razgovarali smo s **Jankom Veselinovićem**, narodnim zastupnikom u zastupničkoj grupi *Ujedinjeni* u Skupštini Srbije, predsjednikom socijaldemokratske političke organizacije Pokret za preokret.

Počinja li nova regionalna politika Srbije i je li posjet ministra Dačića Zagrebu, na traženje predsjednika Srbije Vučića, što je isticano, iznenadni zaokret Srbije, kojom počinje nova regionalna politika Srbije? Veselinović kaže kako to može biti zaokret i početak nove regionalne politike, a ne mora.

»Činjenica da je Vučić dao nalog ministru Dačiću govori da je u pitanju 'ad hoc' politika, koja je najčešće kratkog daha. Dakle, na isti način Aleksandar Vučić je mogao narediti Ivici Dačiću da kod Bajakova napravi polukrug i da se vrati u Beograd, umjesto da ode u Zagreb. Bez obzira

Janko Veselinović

na to, želim vjerovati da je u pitanju neka nova era u regionalnoj politici. I dat ću sve od sebe da to podržim. Ne bi me, međutim, iznenadilo da pred neke naredne izbore u Srbiji ili Hrvatskoj SNS ili HDZ nacionalističkom i zapaljivom retorikom začine svoju izbornu kampanju.»

Veselinović kaže kako priča koja je godinama u optičaju o otopljanju odnosa u regiji pozitivno utječe na svakodnevni život građana, ali da ne trebamo zaboraviti da su odnosi među građanima dvije države bolji nego odnosi političara na vlasti.

»Bilo bi dobro da političari na vlasti makar ne kvare te odnose, ako ih ne umiju ili ne žele popraviti. Iskreno, mislim da je to i vrhunski domet ove garniture na vlasti. Evo samo da se ograničim na Vladu Srbije, da ne gledam u dvorište susjeda. I naravno od toga izuzimam Tomisla-

va Žigmanova, koji ima iskrenu volju za poboljšanjem odnosa između Srbije i Hrvatske. Ali ne zaboravimo tko sve sjedi u toj Vladi. Mene i Pokret za preokret interesira svakodnevni život građana. Da prestane vrijeđanje na nacionalnoj osnovi, da se ne događaju fizički napadi na toj osnovi, ali i da ljudi u kamionima ne čekaju danima na granici Srbije i Hrvatske i da imamo brži protok robe i ljudi. Isto tako bilo bi važno da Srbi u Hrvatskoj i Hrvati ovdje u Srbiji imaju održiv opstanak, da im se sela ne prazne i da najstručniji odlaze u druge zemlje Europske unije ili SAD. Ako se pobrinemo za te stvari, lakše ćemo rješavati brojne zaostale probleme iz prošlosti.«

Prepune korpe problema

S Veselinovićem smo razgovarali i o pozitivnim dimenzijama susreta u Zagrebu i što bi konkretno bilo značajno u procesu otopljanja (odleđivanja) odnosa, jer ima mnogo korpi problema.

»Korpe su prepune. Ne postoji ni teoretski problem između dvije zemlje, a koji ne postoji između Srbije i Hrvatske. Granice, izbjeglice, prognanici, jezik, pismo, simboli, rušenje spomenika onih drugih, nestali, obnova imovine, vraćanje imovine, obnova uništene infrastrukture, optužnice, različito gledanje na rat u Ukrajini, priznanje dijela teritorije Srbije kao neovisne države od strane Hrvatske... Ako ti problemi godinama stoje, odnosno stoje posljednjih 10 godina, hajdemo da rješavamo jedan po jedan ili da makar ne stvaramo nove. To bi bila pozitivna dimenzija susreta u Zagrebu. Osobno ću kao predsjed-

nik Parlamentarne grupe prijateljstva s Hrvatskom inicirati parlamentarnu suradnju s Hrvatskim saborom. To što nismo dio vlasti i što ne želimo da budemo dio ovako nedemokratskog režima ne znači da nismo spremni pomoći u ovom procesu. Prije svega zbog toga što nam prolaze dani i godine i neki mladi ljudi rastu. Zašto da rastu u zatrovanim odnosima između naše dvije zemlje, ali i u zatrovanim odnosima u regiji.«

Veselinović je komentirao i potpisivanje *Deklaracije o suradnji Srba iz Hrvatske i Hrvata iz Srbije* uoči Dačićevog dolaska u Zagreb.

»Golubička deklaracija, sačinjena i parafirana ljetos u Golubiću Obrovačkom na međunarodnom znanstvenom skupu o srpsko-hrvatskim odnosima potvrđena dan prije Badnjeg dana u Zagrebu dobar je korak i potvrda uspješne suradnje između političkih predstavnika Srba u Hrvatskoj i Hrvata u Srbiji. Sastanak ministara vanjskih poslova u Zagrebu, ali i nazočnost na prijemu Andreja Plenkovića i više ministara iz Hrvatske i Srbije otvara mogućnost za konkretne korake, prije svega imajući u vidu da je od ljetosnjeg pravljenja *Deklaracije* do njenog potvrđivanja u Zagrebu Tomislav Žigmanov postao ministar u Vladi Srbije. On je dio izvršne vlasti kao i SDSS u Hrvatskoj. To jest nova činjenica koja može *Deklaraciji* dati novi život i materijalizirati njene dobre namjere. To će ovisiti od njihove upornosti, ali većim dijelom od političkih kalkulacija većinskih partnera.«

Šef srpske diplomacije Ivica Dačić izjavio je da se tijekom posjeta Zagrebu trudio da ne govori o temama o kojima se Srbija i Hrvatska ne slažu i da nije zadovoljan

obraćanjem hrvatskog premijera Andreja Plenkovića. Pita sam Veselinovića kako tumači takav stav.

»Na poziv Milorada Pupovca bio sam na prijemu za Badnji dan i mogao sam sagledati cjelinu obraćanja svih govornika. Dobrim dijelom obraćanje Andreja Plenkovića bilo je usmjereno njegovim biračima, iako je sam tijekom obraćanja istaknuo da od ove suradnje može imati samo političku štetu i da na tu štetu svjesno računa. Ipak je učinio sve da tu štetu anulira i da se unaprijed ogradi od napada koji će doći, prije svega od **Zorana Milano-vića**. Predsjednik Zoran Milanović nije časa časio i već je uputio poruku kako se Andrej Plenković susreo s 'malim Slobom'. Sve to govori da političari na ovim prostorima nisu dorasli političarima koje je svojevremeno imala Francuska i Njemačka ili njemački i židovski narod, kada su trebali prošlost ostaviti iza sebe i zajedno liječiti rane. Radi istine, obraćanje Ivice Dačića bilo je primjerenije Badnjem danu i povodu za prijam, iako o politici Ivice Dačića i **Slobodana Miloševića** ne mogu reći nijednu lijepu riječ i da je sreće oni bi bili politička prošlost Srbije. Ali ne zaboravimo na ne tako davne uvrede koje su na račun Andreja Plenkovića stizale iz Beograda od **Aleksandra Vulina, Ane Brnabić**, ali i medija pod kontrolom režima. Nadam se da to neće bitno utjecati na nalog o 'odmrzavanju' odnosa, ali vraćam se na početak, 'ad hoc' politike za suradnju u regiji samo čudom mogu postati nešto od čega narodi na ovim prostorima mogu očekivati bolji život.«

Suradnja od životne važnosti

O budućnosti hrvatsko-srpskih odnosa razgovarali smo i s **Veranom Matićem**, novinarkom, predsjednikom neprofitne nevladine organizacije *Fond B92*, nekadašnjim direktorom i glavnim i odgovornim urednikom televizije B92. Matić je 2020. godine bio specijalni izaslanik predsjednika Srbije u Vukovaru gdje je odao počast hrvatskim i srpskim žrtvama rata.

O mogućem iznenadnom zaokretu Srbije, kojim možda počinje nova regionalna politika Srbije odleđivanju odnosa između Hrvatske i Srbije, Veran Matić navodi kako je kada se pogleda historijat odnosa, ovaj period zamrznutih odnosa od 2018. do danas najduži nakon 1995. godine.

»Odnosi su se počeli hladiti 2011. i do 2015. godine bili su toplo-hladni. Odnosi su bili ponovno u usponu od 2016. do 2018. godine, prvenstveno zahvaljujući dobroj komunikaciji između predsjednice **Kolinde Grabar-Kitarović** i Aleksandra Vučića. Poslije zahlađenja, prvi znak otoplavanja bilo je imenovanje Tomislava Žigmanova na poziciju ministra za manjinska prava i društveni dijalog. I mislim da je to najvažniji znak za proces koji je sada u fokusu politike predsjednika Vučića i Vlade Srbije. Osobno sam bio veoma frustriran činjenicom da predstavnici Hrvata u Srbiji ne participiraju u vlasti Srbije. Mogu zamisliti koliko je to bilo frustrirajuće i za samu zajednicu. Izbor Žigmanova je poslao jasnu poruku i građanima Srbije, ali i vlastima u Hrvatskoj«, kaže Matić i naglašava kako

FOTO: Nebojša Babić

je višegodišnja bliska suradnja SNV i DSHV-a pokazala vladama koliko je ova suradnja od životne važnosti.

»Božićni domjenak je bila više nego prigodna prilika da se demonstrira namjera obje vlade da učine korak više u obnavljanju i unaprjeđenju međudržavne suradnje. Broj otvorenih pitanja na kojima se dugo nije radilo zabrinjavajuće je velik. I broj vrlo važnih odluka za život naših građana, ne samo manjina, već svih u pograničnim zonama, kao i za povratnike, za one koji trebaju riješiti svoj status. Ali i za sve koji dolaze u naše krajeve ili prolaze kroz naše zemlje. Često putujem u Hrvatsku i vidim gužve na granicama, koje se mogu rješavati povećanim kapacitetom na granici obje zemlje, vidim gužve na naplatnim rampama – koristimo istovjetne sisteme za elektroničko plaćanje, ali nemamo potpisan ugovor koji bi omogućio da koristimo te uređaje i u Hrvatskoj, ali i kroz Srbiju, Makedoniju i Albaniju, koje su sada uključene u taj jedinstveni sistem. Dakle, događaj kojem smo nazočili omogućio je da razgovaramo u ugodnom okruženju, jednim lijepim povodom. Osobno sam imao priliku petnaestak minuta razgovarati s predsjednikom Vlade Plenkovićem i vjerujem da će razgovor biti koristan i za predstojeći sastanak Plenkovića i Vučića u Davosu, a nadam se da će se upravo tamo dogovoriti i naredni konkretni koraci u normalizaciji suradnje. U govoru na obilježavanju Badnjeg dana Plenković je više puta spomenuo riječ pomirenje. Bez obzira koliko to izgledao kao nedostižni cilj u ovom trenutku, jasno je da veoma posvećeno moramo raditi na procesu koji će jednog dana dovesti do uspostavljanja takvih odnosa koji se mogu nazvati pomirenjem. Njemačka i Francuska su nam dali model koji je moguće iskoristiti u različitim područjima.«

Isključiti sve što motivira na međusobnu mržnju

Na pitanje koliko na svakodnevni život građana utječe priča koja je godinama u opticaju o otoplavanju odnosa u regiji, Matić kaže kako je ključ u ocjenama demokra-

tičnosti politika odnos vlasti prema manjinama, prema ugroženim, marginalnim grupama, prema osobama s invaliditetom, bolesnima... prema običnim građanima.

»Ako imamo zamrznute odnose država i vlada, to se odmah negativno odražava i na građane. Govor mržnje ne utječe na vlade, ali utječe na pojedince, otežana administracija također, uvijek postoji strah od mogućih pogoršanja pozicije građana i smanjivanja dostignutih prava predstavnika manjina. Mislim da je *Subotička deklaracija*, koju su potpisali u jednom pozitivnom procesu predsjednica Grabar-Kitarović i Vučić, doprinijela konkretno određenom boljitku zajednice Hrvata u Srbiji što i ministar Žigmanov često ističe. Participacija SDSS-a u Vladi Hrvatske i proces zajedničkih komemoracija pridonio je realizaciji važnih potreba običnih građana u zabačenim selima, u infrastrukturi, cestama, struji, vodi... Solidarnost prilikom zemljotresa na Baniji konkretno je pridonijela boljitku onih koji su teško pogođeni zemljotresom... Vrlo je lako napraviti analizu i dokazati koliko je važna civilizirana suradnja upravo u funkciji boljeg života i rješavanja svih problema. Možda smo kao narodi na ovim prostorima izgubili neki pogodni trenutak da realiziramo proces pomirenja kroz suočavanje s bliskom lošom prošlošću, ali sada se već moramo kao narodi suočiti sa svim izazovima koji nas zajedno čekaju u budućnosti i udružiti snage i energiju i ujediniti se oko nepogoda koje nam se globalno i regionalno i nacionalno događaju kao produkt neodgovornog odnosa prema našem planetu. Mislim da ćemo ta dva procesa morati paralelno voditi i da ne dozvolimo da bilo koji razlog zaustavi međusobnu suradnju. I da učinimo sve da isključimo sve ono što motivira na međusobnu mržnju i zapostavljanje poslova koji su u javnom interesu naših građana bez obzira na granice.«

Osloboditi se mehanizama međusobnih uvjetovanja

Nije malo toga što bi konkretno bilo značajno u procesu otopljanja (odleđivanja) odnosa između Hrvatske i Srbije.

»Mislim da su ministar Grlić Radman i Dačić razgovarali o preliminarnim koracima, skeniranju stanja kada je riječ o neaktivnosti zajedničkih radnih tijela i na tome vjerujem da rade nadležna tijela. Mislim da je veoma važno da se dogovore i u svezi s efikasnijim načinom rada u budućnosti. Moramo se osloboditi mehanizama međusobnih uvjetovanja. Postoje teme koje su teže i bolnije od drugih i njima treba dati prioritet, ali mora se paralelno raditi i na rješavanju svakodnevnih problema. Blokiranje suradnje u području infrastrukture i drugih obostrano važnih tema, putem uvjetovanja rješavanja jednog od pitanja samo će nas voditi u nova zamrzavanja i nove krize. Veoma je važno uspostaviti odnose povjerenja između vodećih ljudi i institucija naših zemalja«, kaže Matić i naglašava kako se bolno pitanje nestalih mora zajednički rješavati, zajedničkim istražnim timovima, otvaranjem dokumentacije, potpunom empatijom prema obiteljima i posvećenošću svakoj nestaloj osobi.

»Sporno pitanje koje ne možemo riješiti međusobno, a izgleda da je to pitanje granice, treba što prije prepustiti međunarodnoj arbitraži. A kada je riječ o granici, stvoriti što veću protočnost s obje strane, rekonstruirati prugu Beograd – Zagreb. To je dionica na europskom koridoru, i vjerujem da bi podrška EU bila izuzetno velika i zbog putničkog prometa, a mnogo više zbog teretnog prometa koji je ekološki mnogo bolji od putnog transporta. U nekoliko mjeseci se mogu napraviti povoljniji uvjeti za sve granične prijelaze uz naravno obostrano vođenje računa o tome da migranti ne urušavaju bilateralnu pograničnu suradnju. Naše dvije zemlje moraju imenovati i ovlastiti predstavnike koji svojim ponašanjem i politikama mogu uspostaviti dobre odnose s drugom stranom i ovlastiti ih da uspostave najviše moguće stupnjeve međudržavne suradnje – trajno na svim razinama.«

Govoreći o potpisivanju *Deklaracije o suradnji Srba iz Hrvatske i Hrvata iz Srbije* Matić kaže da su Milorad Pupovac i Tomislav Žigmanov bili veoma važni akteri koji su svojim osobnim angažmanom i putem organizacija koje vode utjecali da komunikacija ne zamre u potpunosti.

»Međusobno poštovanje naših manjina, njihova suradnja i empatija proističu iz potpunog razumijevanja položaja i potreba manjina. Razumijem da sada i naše političke elite svoje odluke donose više se rukovodeći razumijevanjem položaja vlastitih manjina u drugim državama. Pupovac i Žigmanov daju snažan doprinos zaokretu u politikama i vjerujem da će i dalje biti važna snaga u procesu uspostavljanja normalizacije u odnosima, jer će to značiti i boljitak i za svaku manjinsku zajednicu u Hrvatskoj i Srbiji.«

Veran Matić je prokomentirao i izjavu šefa srpske diplomacije Ivice Dačića da se tijekom posjeta Zagrebu trudio da ne govori o temama u kojima se Srbija i Hrvatska ne slažu i da nije zadovoljan obraćanjem hrvatskog premijera Andreja Plenkovića.

»Bilo je u govorima i Dačića i Plenkovića nekih akcenata koje osobno ne bih tom prilikom izgovorio, jer jednostavno neke izjave nisu za to mjesto i povod okupljanja. Ali mislim da svi moramo biti tolerantniji u svezi s različitim stavovima koji se odnose na našu neposrednu prošlost. Vjerujem da je moguće živjeti i s dvije interpretacije događaja od prije 30 godina. Već sam rekao da svi imamo mnogo veće probleme koje moramo rješavati da bismo sebi dozvolili luksuz da nas različitosti u onome što smo doživjeli, u interpretaciji tih događaja blokiraju, ili nedajbože, proizvode nove sukobe. Veoma je važno da se u dogovorima između političkih elita inzistira na smanjenju svih izjava koje proizvode kontrareakcije i negativne spirale. Isto tako je važno pronaći mjeru u dimenzijama komemorativnih praksi koje znaju proizvesti negativne kontrareakcije. Upravo suprotno, treba da potenciramo na zajedničkom žaljenju za žrtvama, na praksama isprike za počinjena zla u naše ime i da stvaramo put ka pomirenju.«

Prvi znaci odleđivanja u odnosima između Hrvatske i Srbije su se pokazali, a vidjet ćemo hoće li put ka pomirenju uskoro obasjati makar i zubato sunce.

Zvonko Sarić

Savjeti za nacionalne manjine

Savjet za nacionalne manjine u Srbiji čine premijer/ka, ministri iz područja važnih za ostvarivanje prava nacionalnih manjina i predsjednici nacionalnomanjinskih vijeća. Saziva ga premijerka * Savjet u Hrvatskoj je krovno tijelo kojeg čine upravo predstavnici nacionalnih manjina i kroz koji se ostvaruje autonomno financiranje programa kulturne autonomije

Na nacionalnoj razini i u Srbiji i u Hrvatskoj postoje tijela s istim nazivom – Savjet za nacionalne manjine koja imaju i sličnu ulogu: odlučivanje o financiranju programa u području kulturne autonomije nacionalnih manjina, ali su sasvim drugačije ustrojena i organizirana, a i proračuni im se razlikuju.

Savjet u Srbiji – Vladino tijelo

U Srbiji je Savjet za nacionalne manjine osnovan na osnovu Zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina sa zadatkom da prati i razmatra stanje ostvarivanja prava nacionalnih manjina i stanje međunacionalnih odnosa. Osnovni zadaci, kako se navodi u odluci o njegovom obrazovanju, su da predlaže mjere za unaprjeđenje ravnopravnosti, prati ostvarivanje suradnje nacionalnih vijeća nacionalnih manjina s državnim tijelima, prati ostvarivanje međunarodnih obveza i razmatra međunarodne sporazuma Srbije u ovom području, razmatra nacрте zakona i propisa i daje mišljenje Vladi te potvrđuje simbole, znamenja i praznike nacionalnih manjina.

Savjet čine premijer/ka, ministri za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog, ministri prosvjete, kulture i informiranja, pravde, državne uprave, vanjskih poslova, uprave za suradnju s crkvama i vjerskim zajednicama te predsjednici nacionalnih vijeća nacionalnih manjina. Vlada imenuje članove Savjeta i određuje državno tijelo zaduženo za pružanje stručne i administrativno-tehničke podrške radu Savjeta, to je Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog.

Jedna od uloga Savjeta je da svake godine usvoji prioritetno područje financiranja, odnosno prijedlog Programa za dodjelu sredstava iz Proračunskog fonda za nacionalne manjine. U 2021. godini sredstva koja su se raspodijelila organizacijama i udrugama po natječaju iznosila su 30 milijuna dinara (oko 250.000 eura), a prioritetno područje je bilo obrazovanje. U 2022. godini prioritetno područje je bilo kultura, a ukupni iznos je bio isti koji se raspodjeljuje nacionalnomanjinskim udrugama i organizacijama. Savjet se sastaje kad ga premijerka sazove, a uobičajeno sjednici Savjeta prethodi sastanak Koordinacije nacionalnih vijeća nacionalnih manjina na

kome nacionalnomanjinska vijeća usuglašavaju stavove. Na posljednjoj sjednici predsjedavajući Koordinacije je podsjetio premijerku da je upućena molba za povećanje sredstava koje država namjenjuje nacionalnim vijećima za njihov rad.

Savjet u Hrvatskoj – autonomno krovno tijelo

Savjet za nacionalne manjine u Hrvatskoj je autonomno i krovno tijelo osnovano temeljem Ustavnog zakona o zaštiti prava nacionalnih manjina s ciljem što učinkovitijeg sudjelovanja nacionalnih manjina u javnom životu države, posebno u domeni ostvarivanja prava nacionalnih manjina. Savjet povezuje institucije i interese nacionalnih manjina na državnoj razini i bavi se cjelovitom manjinskom problematikom i podnosi polugodišnje izvješće o svom radu Odboru za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Hrvatskoga sabora.

Savjet ima pravo Saboru i Vladi predlagati rasprave o pitanjima koje smatra važnim, posebno oko provođenja Ustavnog zakona i posebnih zakona kojima su uređena prava nacionalnih manjina. Također ima pravo davati mišljenje i prijedloge o programima javnih radijskih i televizijskih postaja kao i prijedloge za poduzimanje gospodarskih, socijalnih i drugih mjera na područjima tradicionalno ili u znatnijem broju nastanjenim pripadnicima nacionalnih manjina, kako bi se očuvalo njihovo postojanje na tim područjima. Nadalje, Savjet ima pravo od tijela državne vlasti, lokalne i regionalne samouprave tražiti i dobiti potrebne podatke i izvještaje.

Predviđeno je da Savjet surađuje i s tijelima međunarodnih organizacija i institucija koje se bave pitanjima nacionalnih manjina, te s nadležnim tijelima u državama matičnih naroda pripadnika nacionalnih manjina koji žive u Hrvatskoj.

U Savjetu postoje tri vrste zastupljenosti. U Savjet automatski ulaze saborski zastupnici nacionalnih manjina. Druga skupina, koja broji pet članova, su predstavnici nacionalnih manjina iz stručnih, kulturnih, vjerskih i znanstvenih redova i predstavnika manjinskih udruga, a koje imenuje hrvatska Vlada na prijedlog udruga, pravnih osoba i građana pripadnika nacionalnih manjina. Oni imaju

dvostruki legitimitet, jer su predloženi od svojih manjinskih udruga, a potvrđeni od Vlade, dakle od većinskog dijela. Treća skupina su predstavnici iz Vijeća za nacionalne manjine koje broji sedam članova.

Kroz Savjet se ostvaruje autonomno financiranje programa kulturne autonomije, odnosno pravo i mogućnost da o tome odlučuju upravo predstavnici nacionalnih manjina na osnovu svojih kriterija koje je prihvatila Vlada.

Iz intencija Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina proizašla je i nova praksa koju je uvela Vlada **Andreja Plenkovića**, a to je donošenje operativnih programa za nacionalne manjine kojima se postupno, ali vrlo konkretno rješavaju problemi i potrebe nacionalnih manjina i to uz punu suradnju Vlade i njenih tijela i predstavnika nacionalnih manjina.

Savjet je koncem prošle godine održao svoju stotu sjednicu. Savjet objavljuje javne pozive svake godine udrugama i ustanovama nacionalnih manjina za predlaganje programa za ostvarivanje kulturne autonomije iz područja informiranja, izdavaštva, kulturnog amaterizma i kulturnih manifestacija, programa koji proizlaze iz bilateralnih sporazuma i ugovora i koji se sufinanciraju sredstvima Državnog proračuna.

U 2022. godini sredstva za raspodjelu su iznosila 50 milijuna kuna (6,6 milijuna eura). Sredstva se udrugama doznačavaju kvartalno.

Savjet svake godine organizira seminare na kojima upoznaje udruge i ustanove nacionalnih manjina s kriterijima dodjele sredstava, odnosno da ih upoznaju sa sustavom prijave programa i načina podnošenja izvještaja o radu. Na taj način jačaju kapacitete udruga i educiraju ih o programima. Svi programi koji se financiraju iz državnog proračuna su i pod kontrolom Savjeta.

Jasminka Dulić

Kroz serijal članaka podastrijet ćemo pojedine aspekte zakonskih rješenja, institucija, društvenih normi i pokazatelja društvenog položaja od značaja za bolje razumijevanje položaja nacionalnih manjina kada su u pitanju Hrvati u Srbiji i Srbi u Hrvatskoj kao pripadnici nacionalne manjine.

Hrvoje Zovko, predsjednik Hrvatskog novinarskog društva

Oglašivači i »slapp tužbe« su rak-rana novinarstva

Razgovarao: Zlatko Romić

Svatko tko odavde prati medije u Hrvatskoj složit će se s izjavama predsjednika Hrvatskog novinarskog društva (HND) **Hrvoja Zovka** da su oni opterećeni brojnim problemima, ali će se isto tako složiti i da su oni daleko profesionalniji u odnosu na one koje imamo u Srbiji, napose kada je riječ o javnim servisima i medijima s nacionalnim frekvencijama. To će, uostalom, potvrditi i činjenice koje je iznio u intervjuu koji je za *Hrvatsku riječ* dao nakon Festivala reportera i reportaže *Fra Ma Fu* koncem listopada u Daruvaru. Posljednjih godina

sam je Zovko zorna slika onoga što se događa na planu borbe za slobodno novinarstvo, oslobođeno prije svega utjecaja moći: političara i tajkuna prije svih. Njegove izjave o cenzuri na Hrvatskoj radioteleviziji (HRT), gdje je do 2018. radio, ponavljale su se i na sudovima sve do 3. veljače 2022. kada je Županijski sud u Zadru donio pravosnažnu odluku kojom je Hrvoje Zovko, kao tuženi, dobio spor protiv HRT-a, kao tužitelja, čime je ujedno i potvrdio odluku Općinskoga građanskog suda u Zagrebu od 13. studenoga 2020. Iste godine kada je i dobio otkaz na

Krupni kapital je u mnogo čemu zapreka slobodnom i neovisnom novinarstvu, jer takvi ljudi koji preuzmu neki medij ponašaju se na način da mediji moraju odgovarati isključivo njima i njihovom interesu, a ne interesu javnosti koji uvijek mora biti na prvome mjestu * Tužbe su danas postale novi oblik napada na novinare i medije; posljednja anketa koju smo imali 2022. govori da u Hrvatskoj postoji najmanje 951 tužba, a odštetni zahtjevi iznose više od 10 milijuna eura * U svakoj uređenoj zemlji ljudi se najprije informiraju putem lokalnih medija, pa onda idu na nacionalne; novinarska profesija ne može opstati ako su lokalni mediji uništeni * Nisam pristaša toga da se manjinski mediji bave samo folklorom, kulturom i sličnim stvarima nego upravo suprotno: ako ste građani jedne zemlje, imate pravo izvještavati o svemu

HRT-u, 29. lipnja 2018. Zovko je izabran za predsjednika Hrvatskog novinarskog društva, udruge koja je osnovana još davne 1910. godine. Prije toga radio je za *Glas Slavonije*, *Novosti*, a na HRT-u je 2004. i 2012. bio dopisnik iz Afganistana da bi u međuvremenu, od 2008. i 2010., živio i radio u Beogradu kao dopisnik HRT-a iz Srbije. Za *Hrvatsku riječ* rado je pristao dati intervju u kom govori o problemima s kojima je novinarstvo u Hrvatskoj danas opterećeno, ali i o njihovoj komercijalizaciji, položaju i ulozi nacionalnomanjinskih medija u Hrvatskoj i Srbiji, te ulozi novinara u zategnutim odnosima dvije države koje generiraju upravo oni od kojih se očekuje normalizacija. Dakle, kako danas izgleda medijska slika u Hrvatskoj?

Medijska slika u Hrvatskoj danas je slojevita. Mediji, unatoč svim problemima koji su ih zadesili – ekonomska kriza u posljednjih desetak godina, pa onda i korona koja je uzrokovala dodatno osiromašenje – ipak su žilavi. Da je to tako svjedoči i činjenica da je veliki broj ministara u prethodnoj i sadašnjoj Vladi gospodina **Plenkovića** morao napustiti svoje pozicije zbog tekstova koji su objavljivali mediji, a onda i pritiska javnosti. To pokazuje da su mediji i dalje dosta borbeni i svakoga dana objavljuju veliki broj raznoraznih priča o aferama ili jednostavno onih koji su u interesu javnosti. Hrvatsko novinarsko društvo već godinama upozorava na jedan drugi problem koji se događa na medijskoj sceni, a to je poplava »slapp tužbi«. Tužbe su danas postale novi oblik napada na novinare i medije. Posljednja anketa koju smo imali 2022. govori da u Hrvatskoj postoji najmanje 951 tužba, a odštetni zahtjevi iznose više od 10 milijuna eura. Novinare i medije tuže suci, tuže javne institucije, tuže političari... i na žalost Hrvatska je u europskim okvirima prepoznata kao najproblematičnija zemlja kada govorimo o medijskoj sceni. Medijska scena u Hrvatskoj je puno bolja nego u susjednim zemljama, ali to nam ne može biti velika utjeha s obzirom na velike probleme koje imamo. S druge strane, HND već godinama vodi kampanju o važnosti lokalnih

medija, jer im je puno teže raditi u odnosu na nacionalne. Prvo, pitanje financiranja lokalnih medija nije riješeno; razni lokalni moćnici se ponašaju na način kao da su novci koje dijele njihovi a ne javni. Drugo, kada radite u lokalnoj zajednici mogućnost da će vas vidjeti netko tko vam prijeti verbalno ili fizički ili vas maltretira tužbama mnogo je veća, i na dnevnoj razini, negoli kada radite u Zagrebu ili nekom drugom većem gradu. Naše mišljenje je da bi trebalo, kada govorimo o tužbama, dekriminalizirati uvrede za povredu ugleda i časti, jer razni političari, gospodarstvenici ili suci zolupotrebljavaju »duševne boli« kako bi iscrpjeli novinare i medije. Primjerice, predsjednik Županijskog suda u Osijeku sudac **Zvonko Vrbanić** dobio je europsku nagradu – a to je nagrada koju nitko ne bi želio dobiti – za najvećeg »ovisnika« o tužbama protiv novinara i medija. Uglavnom, puno je problema, od onih na javnom servisu do drugih medija, ali, bez obzira na sve slabosti koje je doživjela novinarska profesija, kada pogledamo što su sve mediji objavili u posljednjih 30 godina, moram reći da bi ovo naše društvo bilo još tužnije i još gore da nije bilo novinara i medija.

► **Koliko HND ima članova i kako ih vi kao organizacija štitite od problema s kojima se svakodnevno suočavaju?**

HND ima oko 2.000 članica i članova. Ujedno smo i članovi Europske i Svjetske novinarske federacije kao i regionalne platforme *Safe journalist* (*Sigurnost novinara*) koja se bavi zaštitom novinara. Prijavljujemo prijetnje, napade... i imamo jako dobru suradnju s policijom. Moram reći da policija u mnogim slučajevima dođe do počinitelja napada, ali ono što je problem je funkcioniranje pravosuđa. Dakle, imamo situaciju da protiv ljudi koji su uhićeni zbog napada na novinare sudski procesi godinama traju. Ono što im mi pružamo je besplatna pravna pomoć. Imamo tim vrhunskih odvjetnica i odvjetnika koji zastupaju naše članstvo, a danas je bez te pomoći vrlo teško. Nije, naime, teško zamisliti koliko je naporno i skupo sam tra-

žiti odvjetnika i plaćati ga. Također, mi imamo kontakte prema domaćim i stranim institucijama i tu smo i za sve svoje članove, a i za one koji to nisu. Možda nabrojano nekome i dalje djeluje uzaludno i besmisleno, ali ja mogu reći iz perspektive predsjednika HND-a da ljudima to znači i da naše reakcije imaju uspjeha kada govorimo o zaštiti naših kolegica i kolega, napose od raznih siledžija koji misle da prijetnjama mogu zastrašiti novinare. To posebno do izražaja dolazi upravo u lokalnim sredinama. Osim toga, mi imamo i fond solidarnosti za naše kolegice i kolege koji se nalaze u teškoj situaciji. Primjerice, kada se dogodio potres u Sisačko-moslavačkoj županiji, HND je prikupljalo novčanu pomoć za naše kolegice i kolege, pregovaralo s institucijama poput Ministarstva kulture i medija i Agencije za elektroničke medije kako bi se pomoglo medijima u toj županiji. To je i inače županija koja je bila pogođena ratom, osiromašena i onda joj se još dogodi i potres koji je u svakom smislu unazadio to područje. Ono čime se također bavimo i za čega se zalažemo je poboljšanje radnih uvjeta, jer siguran i dobro plaćeni novinar je najbolja zaštita. Znamo i za suprotno: kada je novinar loše plaćen, on je i nesiguran, jer kada mu netko ugrozi egzistenciju, onda mu ugrožava i normalno obavljanje posla koji mora biti u javnom interesu. Jer, kao što ljudi imaju pravo na besplatno školstvo ili zdravstvo moraju imati i besplatnu mogućnost da dobiju točnu i pravodobnu informaciju. Stoga je i naš slogan »Novinarstvo kao javno dobro«, jer nema demokratski uređenog društva bez slobodnih medija.

► **Kako konkretno stoji stvar s novinarskim plaćama u Hrvatskoj, jesu li dobro ili loše plaćeni, odnosno »sigurni« ili »nesigurni«, napose ako se usporede sa svojim kolegama iz razvijenijih društava?**

Ako govorimo o situaciji unazad 10-15 godina, moram reći da je manje novaca. Osim korone i potresa, našu profesiju teško je osiromašila, i nismo se nikada od toga do kraja oporavili, velika ekonomska kriza od 2008. do 2010. koja je bila iskorištena od mnogih poslodavaca da se pod izlikom štednje riješe mnogih sjajnih novinarki i novinara koji su kasnije svoj životni put nastavili u neprofitnim medijima. Ali, i ti neprofitni mediji su u posljednjih šest-sedam godina, nebrigom hrvatske Vlade, svedeni na puko preživljavanje. Mi smo kao HND predložili modele financiranja lokalnih medija, gdje smo postavili jasne kriterije kako se novci dobivaju; propisana su imena ljudi koji će biti u neovisnim povjerenstvima. Moram reći da su na tom predstavljanju, koje je održano ljetos, gradovi Zagreb, Split i još neke sredine izrazili spremnost da preuzmu te modele kako bi na transparentan i pošten način dodjeljivali sredstva lokalnim medijima. Iako nam to puno znači, znamo i da je to jedna dugotrajna borba. Mi ne očekujemo da će preko noći sve lokalne sredine prihvatiti ove modele, ali to je proces u kome tražimo pošten pristup i da se političari koji obnašaju javne funkcije ponašaju na način da su svjesni da je to javni novac, a ne njihov privatni, pa da onda daju onima koji su im simpatični i koji pišu pozitivno o njima. To je za nas neprihvatljivo, jer su lokalni mediji temelj novinarstva. U svakoj

uređenoj zemlji ljudi se najprije informiraju putem lokalnih medija, pa onda idu na nacionalne. Jednostavno, novinarska profesija ne može opstati ako su lokalni mediji uništeni. Na žalost, kod nas su mediji osiromašeni i smanjeni. Nekada smo imali velike redakcije. Ali, i promijenio se način rada. Danas jedan novinar radi pet stvari i tu se onda, naravno, događaju i greške. Danas, dakle, novinar mora znati i snimati i montirati i što još ne da bi opstao na tržištu. Osim toga, vijesti se smjenjuju iz minute u minutu i danas do središnjeg Dnevnika na javnom servisu to isto saznate ranije na pedeset drugih medija.

► **Kako gledate na posvemašnju komercijalizaciju medija, ne samo kada je riječ o oglasnim prostorima nego i na upliv gospodarskog kapitala u njih: kao na »zlatne čavle« na novinarskom lijesu ili kao na nužno zlo na njihov opstanak?**

Mislim da su oglašivači rak-rana novinarske profesije. Ili pak »pi-ark«. »Pi-ari« i novinarstvo ne mogu ići zajedno u istoj rečenici. Ja razumijem da se ljudi bave »pi-arom«, ali danas se »native« pokušava prodati kao novinarska forma. Krupni kapital je u mnogo čemu zapreka slobodnom i neovisnom novinarstvu, jer takvi ljudi koji preuzmu neki medij ponašaju se na način da mediji moraju odgovarati isključivo njima i njihovom interesu, a ne interesu javnosti koji uvijek mora biti na prvome mjestu. Znam da komercijalni mediji ne moraju imati iste zakonske obveze kao i javni servis, ali i oni moraju ispunjavati temeljni uvjet: točno i pravodobno informiranje. Stoga je i transparentnost vlasništva nešto na čemu HND također inzistira, jer želimo znati tko su stvarni vlasnici nekih medija a ne da ih kupuju raznorazni fondovi, pa se onda ponašaju kao da bi ih se najrađe riješili i uništavaju ih. To je nešto na što HND već godinama upozorava i tu bi država trebala napraviti puno veći iskorak.

► **Kakvim vidite ulogu, položaj i samo djelovanje nacionalnomanjinskih medija? Drugim riječima, kakvim ih vidite u društvu u kom živite i kako izgledaju s profesionalnog stajališta: ispunjavaju li svoj cilj ili se radi amaterski i stihijski bez želje za napredovanjem?**

Ja sam pristaša toga da manjinski mediji, osim osnovne zadaće da informiraju o zajednici kojoj pripadaju, mogu i trebaju izvještavati i o svim drugim događajima. Nisam pristaša toga da se manjinski mediji bave samo folklorom, kulturom i sličnim stvarima nego upravo suprotno: ako ste građani jedne zemlje, imate pravo izvještavati o svemu. To, naravno, znači da niti *Novosti* u Hrvatskoj trebaju pisati samo o Srbima kao što niti *Hrvatska riječ* u Srbiji treba pisati samo o Hrvatima. U redu je to da se bave zajednicama kojima pripadaju, ali njihova funkcija mora biti i da se bave temama koje su od interesa za sve građane.

► **Novosti su tu odavno napravile potpuni iskorak.**

Jesu, zaista su *Novosti* napravile značajan iskorak. Ali tu rade ljudi koji su nekada radili u *Feral Tribuneu*, a i ostali novinari u *Novostima* se bave svim dnevnim političkim temama kada govorimo o Hrvatskoj. Kao što je poznato, ne jednom su bili na udaru raznoraznih ekstre-

mističkih organizacija koji bi srpsku zajednicu stavili u neki geto. To je za mene kao građanina neprihvatljivo. Ono što je također bitno i kod *Novosti* i kod svih manjinskih medija je to da oni moraju imati stabilan izvor financiranja, jer ne možete vi manjinskim medijima reći neka idu na tržište. Postoje neke stvari koje država mora poticati. Na koncu, i oni koji najviše zagovaraju tržište, kada dođe kriza, prvi se obraćaju državi. Uostalom, i najveći globalisti u vrijeme korone su odjednom postali suverenisti jer su se za pomoć obraćali državi. Mi unutar HND-a imamo zbor manjinskih medija koji izlaze u Hrvatskoj i za nas je to važan dio medijske scene.

► **Budući da ste dobar poznavatelj prilika u Srbiji, kakvom vidite medijsku scenu kod nas?**

Ja sam, kao što je poznato, radio i živio u Srbiji, a i sada stalno pratim što se kod vas događa. Jednostavno, situacija je neusporediva između Hrvatske i Srbije kada je o medijima riječ. U Srbiji teško da se može reći da neovisni mediji uopće postoje. Zapravo, mogu se nabrojati na prste jedne ruke, a da ne govorim o televizijama s nacionalnom frekvencijom. Tu je gušenje sloboda vidljivo svakoga dana, baš kao što se i nedostatak kritike svakodnevno vidi. Ne moram to reći ja iz Hrvatske, jer vidim što kažu kolegice i kolege iz novinarskih udruženja u Srbiji. Oni te probleme svakodnevno ističu, a ima svega: prijetnji, pritisaka, onemogućavanja javnog djelovanja.. Naprosto, to nije dobro.

► **Kakva vam je suradnja s novinarskim udruženjima u Srbiji?**

Mi imamo dobru suradnju, jer smo zajedno članovi i Europske i Svjetske novinarske federacije i kada se nađemo na skupštinama tih tijela, često nastupamo zajedno, jer manje-više svi imamo slične probleme. Konkretno, s novinarskim udruženjima iz Srbije mogu reći da smo skoro pa na dnevnoj razini u kontaktu, napose kada je riječ o napadima na novinare. Imamo mehanizam djelovanja unutar svih zemalja nastalih na području bivše Jugoslavije, plus Albanija. Osobno smatram da je novinarska solidarnost izuzetno bitna. Mi na ovom području se vrlo dobro razumijemo i znamo što se događa i u drugom dvorištu.

► **Kako bi se, po Vašem mišljenju, novinari trebali postaviti kada je riječ o gotovo pa ratnohuškačkoj**

retorici koja godinama opterećuje i unazađuje odnose Hrvatske i Srbije, a čiji su protagonisti najčešće upravo oni od kojih se očekuje izgradnja i poboljšanje istih tih odnosa?

Političari se i inače znaju ponašati kao piromani zaposleni na radnom mjestu vatrogasca. Novinari, međutim, nipošto ne bi smjeli biti huškači. Ali, dobro znamo da smo imali i takve huškačke tekstove koji su govorili da je Ukrajina napala Rusiju. Da, *Informer*. To je jednostavno neprihvatljivo, kao što je neprihvatljivo da se jedan narod etiketira kao ustaše. Novinari posao moraju raditi isključivo po svim pravilima struke i ne bi smjeli biti dionici ratnohuškačke propagande koje vidimo da, na žalost, i dalje postoje.

Izložba robota u Zagrebu

World of Robots

Tri i pol mjeseca, točnije od 15. rujna, renomirani galerijski prostor *Klovićevih dvora* u Zagrebu bio je domaćin jedne pomalo neobične, ali nadasve aktualne izložbene postavke. Naime, zahvaljujući vlasnicima iz Mađarske, **Gergelyu Tóthu** i **Lászlóu Adamu Vargi**, u glavni grad Hrvatske stigla je svjetska atrakcija *World of Robots* i donijela brojne atraktivne eksponate iz nadolazećeg »svijeta robota« (prijevod naslova izložbe). Zbog golemog interesa publike (20.000 posjetitelja do 15. prosinca) organizatori su odlučili produljiti njezino trajanje za još dva extra tjedna, sve do konca kalendarske 2022. godine. Jer izložbena postavka zbilja je super. Posjetili smo je i mi, pa kako fotografije govore više od riječi, eto prigode da je pogledate u ovoj prigodnoj reportaži.

Martin Dragun, jedan od voditelja izložbe *World of Robots*: »Izložba je prije Zagreba bila postavljena u Budimpešti i njen je cilj prikazati nešto što je već u većem dijelu zapadnog svijeta postalo posve normalno. Roboti su danas postali dio svakodnevice u razvijenijim zemljama Zapada i stoga uopće ne čudi oduševljenje brojnih posjetitelja izložbe, kako djece tako i onih starijih, jer se ovim putem i na našim prostorima mogu prvi puta izravno susresti s njima.«

Ekspoziti

U zbilja bogatoj izložbenoj postavci mogao se, primjerice, vidjeti najnoviji razvoj humanoidnih robota (asisten-

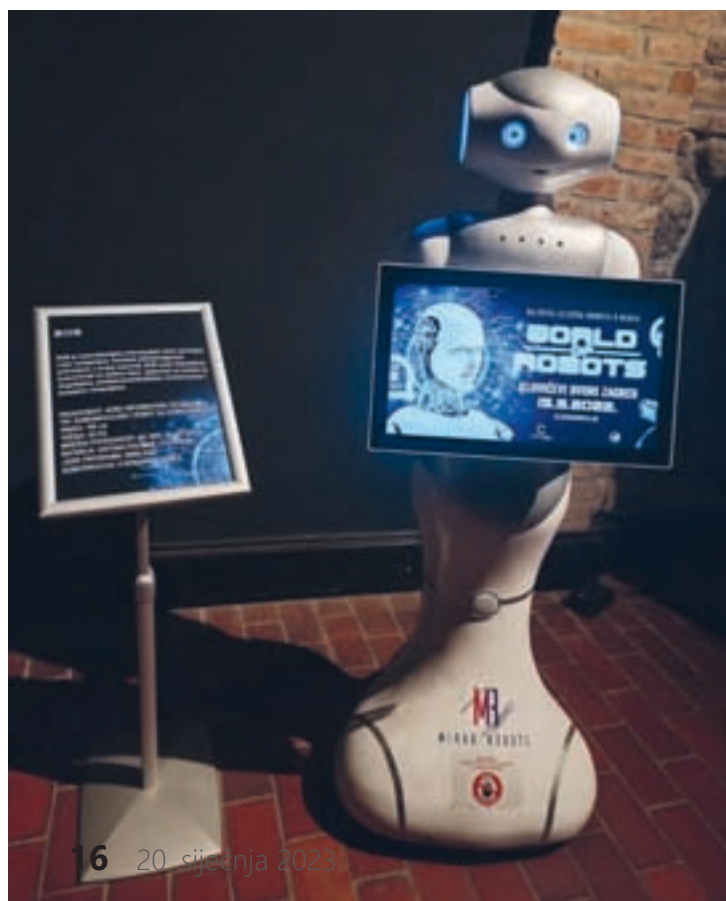
* Prvi humanoidni robot izumljen je 1927. godine i zvao se Herbert.

* Nanobot je robot manji od tisućinke milimetra. Odgovoran je za isporuku aktivne tvari u krvotok.

* Brak između robota legalan je u Japanu kada je sklopljen prvi takav brak između »mladoženje« imena **Fro-**

is, robotske kreacije tvrtke *Maywa Denki* i »mladenke« humanoidnog robota imena **Yukirina**, napravljene po uzoru na japansku pop zvijezdu **Yuri Kashiwagi**.

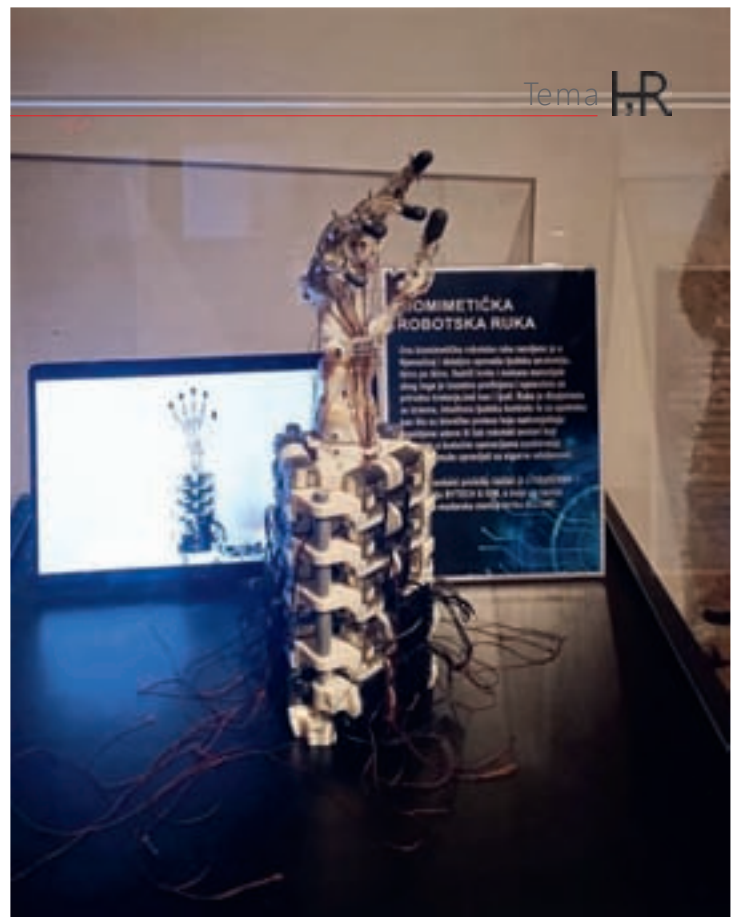
* Prvo poznato ubojstvo od robota dogodilo se 1981. kada je robotska ruka usmrtila japanskog radnika u tvornici.

cija u medicini, ugostiteljstvu i dr.), ali i brojne robotske igračke, transformatori, radni roboti i popularni roboti iz blockbuster filmova: *Ratovi zvijezda* (RSD2 i C3PO), *Terminator*, *Iron Man* ili *Man in Black*. Posebna atrakcija je svakako i maketa NASA-inog *Rovera Perseverance* u simuliranom autentičnom okruženju. Također, na velikom vremenskom zidu prikazano je evoluiranje robotske znanosti, kao i premise koje robota čine »boljim od čovjeka«.

No, robotski pas i mačka bili su najmlađim posjetiteljima najatraktivniji eksponati, a dosta vremena su brojne organizirane dječke skupine provodile u *play roomu* gdje su se mogli besplatno oprobati u »robotskom nogometu« (*Sphero Foci*) i brojnim robotskim simulacijama uz robote (*Kosmo*, *SpheroR2D2* i Robonsen Transformers).

D. P.

Nacionalisti, globalisti i ostali

Jedan antički rimski pisac je napisao: »Tko dugo živi, vidi sve i svemu suprotno«. Ovoj sentenci dodao bih: »izgleda da ja već dugo živim i doživljavam suprotno od suprotnog«. Ovaj moj stav ilustrirat ću svojim primjerom. Rođen sam u eri socijalizma i komunizma u kojoj je vladala ideologija da je nacionalizam zlo, jer je on razorio kraljevinu Jugoslaviju, zajedničku državu, vječiti san svih južnoslavenskih naroda. Neću vas zamarati povijesnim detaljima tipa »svi južnoslavenski narodi su bili jednaki, ali postojao je i narod koji je bio jednakiji«...

Rođen sam kao neslaven, manjina, i u tom duhu su nas odgajali u školi na mađarskom jeziku gdje smo iz povijesti Mađara učili: »Divlji Mađari su dojahali u Panoniju, jeli sirovo meso, koje su pripremali pod konjskim sedlom, rastjerali su mirne Slavene na južne i sjeverne, zatim u revoluciji 1848./49. ratovali sa Srbima i Hrvatima ne želeći im dati nikakva građanska prava; potom za vrijeme II. svjetskog rata mađarski fašisti su izvršili raciju u Novom Sadu, ubijali su Srbe i gurali ih pod led u Dunav«. Počevši od 1948. do 1955. granica prema Mađarskoj bila je hermetički zatvorena. Majčine roditelje vidio sam prvi put u ljeto 1955. nakon pomirbe sa SSSR-om. Djed i moj bratić tepali su mi »mali srpski četnik«. U Jugoslaviji bio sam »mali mađarski fašist«, u matičnoj zemlji bio sam »srpski četnik«, a ja sam tada imao tek desetak godina. Na fakultetu 1968. bio sam »anarho-liberal«, mnogo kasnije na poslu kada sam bio glavni inženjer razvoja GP *Integrala*, u jednom trenutku sam bio »nacionalist«, kako me je tadašnji direktor nazvao, jer sam predložio da umjesto što radimo 600 km od Subotice u Crnoj Gori i tamo praktično mnogo novaca gubimo, bolje da se orijentiramo prema Segedinu koji je blizu i tamo se otvaraju poslovi i da tamo izvozimo opeku.

Nacionalizam i internacionalizam

Zaključenjem mirovnog sporazuma II. svjetski rat je samo formalno završen, jer skoro odmah je započeo hladni rat između dva »imperija«, američkog (ne SAD) i ruskog (ne SSSR). Zašto govorim o dva »imperija«? Zato što su pod vodstvom spomenutih država formirana dva bloka, de facto saveza država: zapadnih (demokratskih i višepartijskih) i istočnih (nedemokratskih i jednopartijskih). Naša nova Demokratska Federativna Republika Jugoslavija u početku je kratko pripadala istočnom bloku do 1948. kada smo zbog neprihvatanja rezolucije Informbiroa (Internacionalnog informativnog biroa) isključeni iz ovog »imperija« i postali smo tzv. nesvrstana država (nešto slično smo i danas), ali i dalje smo njego-

vali sovjetski komunistički model, npr. teritorijalne organizacije države. Imali smo, kao i u SSSR-u, republike, pokrajinu i autonomnu oblast (Kosovo je kasnije postala pokrajina), vlast je držala jedna partija, a tko nije želio biti član partije, ali se želio baviti javnim poslovima, mogao je djelovati kroz Savez socijalističkog radnog naroda. Oba imperija su imala i svoje vojne saveze: NATO i Varšavski pakt. Komunisti su u suštini bili internacionalni, jer geslo im je bilo »radnici svih zemalja ujedinite se« (ne radnici svih nacija!). Zato danas partije lijeve orijentacije smatraju anacionalnima nasuprot partija desne orijentacije koje su većinom nacionalne, svejedno jesu li »mladi ili napredni demokrati«. Pod pokroviteljstvom SAD-a na-

»Pantheri« u službi globalista

stala je EU koja je vremenom počela biti konkurencija američkom imperiju što se dogodilo nakon ujedinjenja dvije Njemačke i raspada SSSR-a te početka suradnje EU i nove Ukrajine i Rusije. Amerika, jedini imperij, počela je provoditi tzv. globalizaciju cijelog svijeta, prije svega ogromnim međunarodnim kapitalom (novcem).

Globalisti i ostali

Mnogi smatraju raspad SFRJ generalnom probom pred sadašnji rat koji se vodi na tlu Ukrajine. U našem slučaju pobunili su se Srbi u Hrvatskoj, a u slučaju Ukrajine pobunili su se Rusi tražeći autonomiju, koja im je obećana ali nikad nije dana, bez obzira na sporazum u Minsku (to je bila kupovina vremena da se globalisti pripreme za aktualni rat).

Globalisti preko NATO-a svim sredstvima: oružjem, novcem, informativnim podacima i sankcijama podržavaju »domovinski rat« Ukrajine koju je napao ruski agresor. Rusija pak podržava svoju od »fašista« ugroženu braću u susjedstvu. Stav većine stručnih analitičara je da Rusija ne smije pobijediti, a Ukrajina ne može pobijediti i rat će trajati, cilj je oslabiti Rusiju. Istovremeno Kina, Indija kao i globalisti knjiže ogromne zarade.

Dvorska čuda

O bičnom građaninu odavno je poznata činjenica da su lupetanje i »provale« dobrom dijelu političara i dužnosnika postala svakodnevna praksa, nešto što im polako prelazi u CV (curriculum vitae: životopis: biografija). Spomene li se, recimo, **Aleksandar Vulin** ili **Dragan Marković Palma** obični građanin će biti u dilemi: na koju se primarno misli – onu o »ženinoj tetki iz Kanade« ili na žal što nije mogao dovesti **Beethovena** i **Chopina** »da mu pevaju«? Nisu, naravno, dvojica dotičnih jedini u tom nizu dvorskih čuda. Ima ih i preko plotu. Eto, recimo, hrvatski predsjednik **Zoran Milanović** i hrvatski premijer **Andrej Plenković** već duže vrijeme od konferencija za novinare prave sitkome na opće veselje tamošnje javnosti koja ih u pauzi od držanja za trbuh psuje što je uopće glasala za njih.

Takvom nizu dvorskih čuda polako ali sigurno pridružuje se i **Bálint Pásztor**. Teško je reći gdje je ovaj doktor pravnih nauka pokupio smisao za besmisao: u Skupštini Srbije kao šef zastupničkog kluba Saveza vojvođanskih Mađara, u Gradskoj kući kao predsjednik Skupštine grada ili pak u stranačkim prostorijama gdje obnaša dužnost potpredsjednika? Već je pomalo i prašina pala na njegovu i više negoli zanimljivu obranu svog kolege vijećnika **Attila Mészárosa** (koji je prije dvije godine putinovski buldožerom ušao na tuđi posjed i srušio privatni objekt pod izlikom da se tamo »kriju migranti«) da bi 11. siječnja na Televiziji *Pannon* pozvao migrante da u Europsku uniju »pokušaju ići kroz Hrvatsku, a ne kroz Mađarsku«, budući da je, kako je naveo, (i) Hrvatska ušla u schengenski prostor.

Slučajno ili ne, njegova posljednja izjava savršeno se nadovezuje na onu od već spomenutog Milanovića kada je ovaj u svojstvu premijera negdje 2015., poručio Srbiji »šaraj malo, brate«, misleći na to da bi migrante trebala slati (i) u druge zemlje, a u osnovi koristio rasistički vic (o mokrenju s balkona po crncima u Južnoafričkoj Republici) kako bi

se tom izjavom u njegovu sadržinu i sam utopio. Istina je da Bálint Pásztor, za razliku od Milanovića, za migrante u govoru ne koristi pokaznu zamjenicu srednjega roda »to«, ali je istina i da mlađi Pásztor prema migrantima ima jednaku količinu simpatija kao i Milanović, jer mu je i od sve-tinje zvane privatna imovina draže otkrivanje i razbijanje migrantskih »gnijezda«.

Da nije poznato zašto, zacijelo bi bilo čudno što takve izjave i stajališta iznosi jedan doktor pravnih nauka, jer iza njih – osim vlastitog karaktera i populističkog dodvoravanja svom biračkom tijelu i politici matične domovine – ne stoji ništa drugo do li obično licemjerje. Krajnje je licemjerno, naime – poput smetlara iz *Nadrealista* u Istočnom i Zapadnom Sarajevu – problem pokušati prebaciti preko ograde u tuđe dvorište i pri tome se još predstavljati kao vodič koji će

zalutalima savjetovati kojim im je putem najbolje ići. Da nije poznato zašto je to tako, zacijelo bi bilo čudno što jedan doktor pravnih nauka nije mogao pretpostaviti da će njegova izjava izazvati reakciju onih na koje se odnosi, jer je hrvatski veleposlanik u Srbiji **Hidajet Bišćević** ubrzo reagirao. U izjavi za *Radio Slobodna Europa* Bišćević je rekao kako Pásztorov poziv migrantima na preusmjeravanje prema Hrvatskoj nije prihvatljiv, jer je problem i složen i zajednički i da ga kao takvog treba i rješavati. Problem je, međutim, u tome što Bišćević izgleda ne poznaje dovoljno Bálinta Pásztora, jer da ga poznaje onda bi mu bilo jasno da pojam »zajednički« kod njih dvojice nema isto značenje. Naime, kao što je ne samo pokazao da kolone migranata na hrvatskoj granici sa Srbijom ne bi bile zajednički problem nego je

i dokazao da je rješavanje istog samo ako ovih više nema na granici s Mađarskom, i malo južnije, dokle dopire granica njegovih političkih interesa. Drugim riječima, za mlađeg Pásztora problem je »zajednički« samo onda kada mu se pojavi u vlastitom ataru, a to prestaje bivati čim je »tamo daleko«. U toj borbi – koja se ponegdje naziva i sebičnom – narodni zastupnik, predsjednik Skupštine grada i potpredsjednik SVM-a pokazuje i u koliko mjeri mu nedostaje empatije: dok jednima govori da nestanu, drugima šalje poruku da kopaju rupe u pijesku u koje će gurnuti glavu.

Sva je sreća što migranti – bar je to realno pretpostaviti – ne razumiju mađarski, pa će i Pásztorov poziv da malo šaraju do Hrvatske ostati tek puke riječi u (v)jetar. Sva je također sreća što migranti – i to je realno pretpostaviti – ne razumiju ni hrvatski, pa će im i ovaj tekst biti utjeha kao i Pásztorova briga za njihovo zdravlje.

Z. R.

Najava – **Veliko prelo 2023.**

Ponovno VELIKO

Na Velikom prelu ove godine očekuje se više od 600 ljudi koje će zabavljati Najbolji hrvatski tamburaši i ansambl Ruže * Uz tradicijski program goste očekuje i bogata tombola, izbor prelja, najljepše prelijske pisme, krumpirača, fanki...

Davne 1879. godine održano je prvo *Veliko prelo* koje živi i danas, 144 godine kasnije. Ne može se tvrditi koje će prelo po redu biti, jer je poznato da je bilo prekida u održavanju, ali i nakon više od jednog stoljeća traži se karta više.

Ovogodišnje *Veliko prelo* bit će održano 28. siječnja u dvorani Tehničke škole *Ivan Sarić* u Subotici, a karte su rasprodane tijekom osam dana, te postoje liste čekanja. Želja organizatora da *Veliko prelo* ne bude samo lokalna manifestacija se iz godine u godinu ostvaruje, te će tako osim Subotičana na prelu biti i gosti iz Hrvatske, te drugih mjesta diljem Vojvodine.

Uhodana ekipa na djelu

Očito je da su ljudi željni ovakvih manifestacija, a podsjećanja radi prošlogodišnje *Veliko prelo* održano je u dvorani HKC-a *Bunjevačko kolo* u manjem opsegu i tijekom dana, dok 2021. godine nije niti održano.

»Svjedoci smo da je kovid 19 dotaknuo, rekao bih sve segmente života pa među njima i kulturna događanja. Sada se napokon vraćamo u veliku dvoranu. Iako je to dvorana za tjelesno, toga dana preuredi se u svečanu dvoranu, koja može primiti lijepi broj ljudi. Ne znam mogu li reći na radost ili žalost, ali potražnja je izuzetno velika za ovogodišnje prelo. U prodaju smo pustili 500 karata koje su u roku od 8 dana prodane, te smo napravili listu čekanja ukoliko netko otkaže. Uz tu brojku tu su još gosti i sudionici, te se očekuje preko 600 ljudi«, priča predsjednik OO *Velikog prela* **Denis Lipozenčić**, koji pojašnjava kako ne postoji veća dvorana koja bi na istom nivou mogla primiti sve zainteresirane.

U razgovoru smo spominjali i Dvoranu sportova, budući da je bilo godina kada je *Veliko prelo* i tamo organizirano, ali je jasno kako je tamo potrebna drugačija tehnička i logistička konstrukcija.

»Ono što smo gradili proteklih godina u Tehničkoj školi je nemoguće prenijeti u Dvoranu sportova. Tu prvenstveno mislim da je nemoguće svim gostima pružiti istu uslugu i ugođaj, kao i toplu hranu«, pojašnjava Lipozenčić.

Iako je svim gostima vidljiv samo onaj krajnji dio prela, kada je sve spremno za doček gostiju, iza toga stoji ekipa ljudi koja od prosinca krene u ozbiljnu organizaciju, od stolova, stolica, bine, ozvučenja, rasvjete, pripreme

Denis Lipozenčić

programa, do čaša, escajga, salveta, dekoracije stolova, organizacije cijelog programa, hrane...

»U organizaciji *Velikog prela* je već uhodana ekipa ljudi, koja zna svoj posao, ali i posao drugoga, te tako svatko može uskočiti tamo gdje je potrebno. To su ljudi koji su svoje slobodno vrijeme proteklih mjesec dana posvetili prelu. Zaslužuju da ih spomenemo. To su: **Dajana Šimić, Davor Šimić, Ivica Tumbas, Jelena Lipozenčić, Lazar Cvijin, Nataša Stipančević, Ružica Kozma, Silvija Miković, Tanja Dulić i Goran Francišković**. Iako nije u Organizacijskom odboru, moram spomenuti tajnicu HKC-a *Bunjevačko kolo*, koji je i nositelj ove manifestacije, a to je **Marica Jozić**, koja odradi veliki posao«, priča Lipozenčić.

Program koji prelo čini drugačijim

Kroz razgovor sugovornik je istaknuo i veliku podršku Hrvatskog nacionalnog vijeća i Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Subotici.

»Posljednjih godina je bilo puno rasprave o tome po čemu se *Veliko prelo* razlikuje od drugih prela ili zabava. Nisu svi bili načisto da je ovo prelo iznad drugih prela,

zabava i manifestacija u ovo doba godine, jer nije samo zabava, jelo i piće nego ima dublji značaj, odnosno doprinos kulturi i baštini Hrvata Bunjevaca koju trebamo sačuvati. Izuzetno mi je drago da su to HNV i predsjednica **Jasna Vojnić** prepoznali. Zahvaljujući suradnji ove dvije važne institucije osigurani su nam i glavni glazbenici – gosti *Najbolji hrvatski tamburaši*, koji *Prelo* sigurno čine atraktivnijim. Nadam se da ćemo i ubuduće uspjeti održati *Prelo* na tom nivou, da možemo pozvati i druge ljude i prikazati im dio naših običaja i ono što čini našu zajednicu živom. Također, drago mi je i da se prepoznala naša želja da *Prelo* svake godine bude još bolje organizirano», kaže Lipozenčić.

U cijenu ulaznice, koja je ove godine iznosila 3.000 dinara, sudionici dobivaju fotografiju s *Velikog prela*, hranu, koju po tradicije čine krumpirača (pečena kobasica, rebra i krumpir), salata i desert *fanki* (krafne) s domaćim pekmezom, kao i kompletno piće. Uz sve spomenuto i tradicijski program koji ovo prelo čini drugačijim, te »živu sliku« – prikaz nekadašnje čiste sobe i prela, goste će zabavljati *Najbolji hrvatski tamburaši* i ansambl *Ruže*. Bit će proglašena najljepša preljska pjesma pisana namjenski za ovogodišnje *Veliko prelo*, te će biti održan izbor za *najlipču prelju Velikog prela 2023*. Kako je već uobičajeno, organizatori su osigurali i bogatu tombolu, te će uz mnoštvo instant nagrada koje se odmah po kupovini mogu podići, biti i javno izvlačenje vrijednih nagrada, među kojima je i glavna, dar Hrvatske turističke zajednice – ljetovanje sedam dana na Jadranu. Ovu nagradu u ime HTZ-a sretnom dobitniku uručit će savjetnica za međunarodnu suradnju mag. oec. **Olivera Šarić**.

Korak po korak do samostalnosti

Novost koja je velika stavka organizatorima jest da nedavno HKC *Bunjevačko kolo* posjeduje svoje stolove

i termo kutije za prijenos hrane koje su od velikog značaja za ovu manifestaciju. Po riječima Denisa Lipozenčića proteklih godina u organizaciji *Velikog prela* imali su velikih logističkih izazova, poput pitanja kako osigurati hranu, piće, stolove i sve potrebno.

»Zahvaljujući prekograničnom projektu osigurali smo sredstva za 50 okruglih stolova sa stolnjacima i termo kutije za prijenos hrane. Prvenstveno su nam bili bitni stolovi, koji su rasklopivi i imaju svoja kolica koja također olakšavaju prijevoz, postavku i kasnije skladištenje. Sljedeće u što želimo ulagati jesu stolice (koje još uvijek uspijevamo pronaći), te konvertomat (velika pećnica) kako bismo u naredne dvije-tri godine osigurali sve potrebno za *Prelo*. Dakle, da možemo sami utjecati na kompletan proces organizacije i pripreme hrane«, pojašnjava Lipozenčić i dodaje kako ove godine hranu priprema restoran *Bon appetit*, koja će biti dopremljena u spominjanim termo kutijama, te da im je želja da sva priprema hrane bude u njihovim rukama.

»To su planovi za budućnost. Takvim načinom rada mogli bismo održati cijenu ulaznice manjom. Nije nama cilj zaraditi na *Velikom prelu* nego nam je cilj da cijena bude prihvatljiva za svakoga, te da pokrijemo sve troškove, a s druge strane da zadržimo kvalitetu«, ističe sugovornik.

Dvoranu Tehničke škole organizatori imaju na raspolaganju jedan dan i u ta 24 sata treba sve unijeti i postaviti, postaviti rasvjetu, dekoraciju stolova, održati prelo, te sve rasprijeti i posprijeti. Priznat ćete da to zahtijeva veliku organizaciju, a ono što je možda i najbitnije u cijeloj priči jeste da postoji dobra volja ljudi koji su okupljeni oko ove manifestacije, a da to mogu i vole su već dokazali.

Ž. V.

Kraljci u HKPD-u Matija Gubec u Rumi

Ponosni čuvari svoga običaja

»Kad sam prije deset godina išao pjevati s kraljcima, bilo nas je 17-18. Sada je taj broj nažalost puno manji, uglavnom zbog općeg odljeva stanovništva, ali je važno da se običaj kontinuirano provodi, da ga mladi prihvataju i da kraljce obitelji s radošću dočekuju«, kaže predsjednik rumske udruge Zdenko Lanc

Ove godine 14. siječnja u prostorijama HKPD-a Matija Gubec u Rumi neoženjeni muškarci, *kraljci*, organizirali su plesnu zabavu. Tradicionalnoj igranci prethodio je ophod *kraljaca*, običaj koji se u Rumi prakticira više od jednog stoljeća i po kome su župljani ovoga mjesta specifični. Običaj je da se na blagdan Sveta tri kralja okupe *kraljci*, ukrašeni novogodišnjim ukrasima i zajedno posjećuju kućanstva u Rumi i okolici, pjevajući pjesmu *Narodi nam se kralj nebeski*, javljajući radosnu vijest o rođenju Isusa Krista. Nakon pjevanja pjesme domaćini ih darivaju kobasicama, vinom, rakijom i novcem. Od priku-

pljenih darova *kraljci* organiziraju igranku u prostorijama Društva.

Kontinuitet unatoč manjem broju

Kao specifičan običaj za ovo podneblje Srijema *kraljci* su uvršteni kao dio nematerijalne kulturne baštine Hrvata u Srbiji.

»Drago nam je što su *kraljci* uvršteni u dio nematerijalne kulturne baštine Hrvata u Srbiji, kao jedinstven tradicionalni običaj koji se prakticira uoči blagdana Sveta tri

Blagoslov prostorija

kralja. Običaj *kraljaca* u Rumi postoji od davnina. Naši djedovi su nam pričali o tom običaju, prenosili su svoja iskustva s koljena na koljeno i on se nikada nije prekidao, pa čak ni u vrijeme pandemije koronavirusa. Kad sam prije deset godina išao pjevati s *kraljcima*, bilo nas je 17-18. Sada je taj broj nažalost puno manji, uglavnom zbog općeg odljeva stanovništva, ali je važno da se običaj kontinuirano provodi, da ga mladi prihvaćaju i da *kraljce* obitelji s radošću dočekuju», kaže predsjednik rumske udruge **Zdenko Lanc**.

Isto kao prije

Bernardo Lanc jedan je od starijih članova udruge koji je išao pjevati s *kraljcima* kao dječak.

»Običaji se nisu bitno mijenjali u odnosu na vrijeme kada sam ja bio *kraljac*, ali nas je bilo puno više, 20 a nekad i 30. Bilo je i puno više katoličkih obitelji u Rumi. Pripremali smo se 5-6 dana ranije i 5. siječnja smo odlazili pjevati. Polazili smo iz crkve, što je i danas običaj, a onda smo nastavili obilaziti obitelji. Podijelili bismo se u dvije skupine. Jedna skupina je odlazila u desnu, a druga u lijevu stranu ulice. Obitelji su nas darovale parom kobasice i s nešto novca. Nakon obilaska obitelji, prebrojili bismo novac i kobasice. Poslije toga bismo slavili i družili se, a nakon 5-6 dana bismo častili naše cure na igranci. U tome je jedina razlika u odnosu na današnje vrijeme, kada *kraljci* organiziraju igranku i časte sve članove udruge«, istaknuo je Lanc i dodao da mu je drago što se taj

običaj održao sve ove godine i što se tradicija *kraljaca* nikada nije prekidala.

Iskustva *kraljaca*

»Već šesnaest godina idem s *kraljcima*. Počeo sam kao dijete sa starijima i svidjelo mi se. Složna smo družina i imamo lijepa iskustva u posjetima obitelji. Župljani su nas i ove godine lijepo ugostili. Kad dođemo u kuću, dočekaju nas otvorenih vrata. Tu otpjevamo pjesmu, domaćini nas posluže, daju nam kobasicu ili novac. Taj običaj mi puno znači prvenstveno zbog očuvanja jedne lijepje tradicije i druženja. Kada sam počeo ići s *kraljcima* bilo nas je oko 30, a ove godine samo nas 5. Nadam se da će nas idućih godina biti puno više«, kaže Ivan Buzaš.

Viktor Kolarić je ove godine bio najmlađi *kraljac*.

»Bilo mi je lijepo i drago mi je što sam ove godine išao pjevati s *kraljcima*. Svi u mojoj obitelji su bili *kraljci*. Slušajući njihova iskustva i ja sam izrazio želju nastaviti tu lijepu tradiciju. Bilo mi je veoma zanimljivo. To je za mene jedno novo iskustvo, prilika za druženje i očuvanja našeg lijepog običaja.«

Nakon blagoslova prostorija Društva rumskeg župnika mons. **Josipa Ivešića**, uslijedila je zabava uz tamburaški orkestar *Ladan špricer* iz Golubinaca i posluž enje: domaće kobasice koje su *kraljci* prikupili prilikom posjeta obiteljima i neizostavno domaće vino.

S. D.

»Lovni turizam – najveća perspektiva Vojvodine«

»Lovci se u javnosti često percipiraju kao ljudi koji samo odstrjeljuju divljač. To nije točno. Lovci su prvenstveno ljudi koji vole prirodu, koji se bave uzgojem i zaštitom divljači«

I me **Gorana Kaurića** u tekstovima našeg tjednika do sada je spominjano uz funkcije – zamjenik pokrajinske tajnice za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama, te predsjednik Udruge banatskih Hrvata. Uz njih ima još jednu kojoj je također veoma posvećen, a koja se vezuje uz lovstvo, koje mu, uz tradiciju, predstavlja hobi, ljubav i strast. To je – predsjednik Lovačkog društva *Diana* iz Lukinog Sela i u tom svojstvu razgovorali smo s njim o aktivnostima i ciljevima Društva, predrasudama koje se vezuju uz lov i lovce, te značaju lovnog turizma u Srbiji.

O LD-u *Diana*

Lovačko društvo *Diana* proteže se u međurječju Begeja i Tise i u davnim vremenima taj je prostor bio nadaleko poznat kao bogat lovni teren. Carska bara, kako ističe Kaurić, nije slučajno dobila to uzvišeno ime.

»Po preuzimanju 30 tisuća lanaca zemlje u tom dijelu Banata 1782. godine, bogati armenski trgovac **Lazar Lukač** je bečkom dvoru isplatio 217 tisuća forinti. Godine 1820. na tom potezu našeg lovišta on podiže lovački dvorac *Kaštel Ečka* te veliko imanje, s velikim ribnjakom, sadašnjim ribarskim gospodarstvom *Ečka*. Tako je selo Lukino Selo po njemu i dobilo naziv. Može se slobodno reći da od te godine počinje lovstvo na tim prostorima, a konstituiranjem Federativne Narodne Republike Jugoslavije 1948. godine LD *Diana* je registrirano po njezinim propisima i od tada radi u kontinuitetu«, navodi Goran Kaurić, koji je predsjednik ovog društva već nekih 16 godina.

Ono ima 40 članova i, među ostalim, bavi se zaštitom i uzgojem divljači, lovstvom.

»Lovci se u javnosti često percipiraju kao ljudi koji samo odstrjeljuju divljač. To nije točno. Lovci su prvenstveno ljudi koji vole prirodu, koji se bave uzgojem i zaštitom divljači. Znači, mi se brinemo da divljač na prostoru kojim upravljamo bude adekvatno zaštićena, da bude nahranjena. Hranilišta za visoku i nisku divljač lovci redovno održavaju, a u zimskim mjesecima, kada u prirodi nema toliko hrane, mi je osiguravamo kako bi divljač uvijek bila u dobroj kondiciji, kako bismo mi lovci to rekli«, kaže Kaurić.

Jedan od glavnih zadataka Društva je i upravljanje i gospodarenje lovnim područjem prirode:

»Lovci, osim što se bave lovom, mnogo više poslova imaju oko održavanja samog lovišta. To podrazumijeva adekvatno i stalno prisustvo lovaca, lovočuvarske službe na terenu, gdje se prati kretanje divljači, selektivno se izdvajaju grla koja imaju perspektivu u lovno-turističkoj ponudi, potom održavanje lovno-tehničkih objekata (hranilišta) koja moraju uvijek biti ispravna i u funkciji prihrane divljači. Obrađujemo i nekoliko hektara zemlje, s kojih plodove koje skinemo vraćamo u lovište. To je jedan od osnovnih poslova Lovačkog društva. Moram istaknuti da u sastavu našeg lovačkog doma imamo hladnjaču u koju smiještamo odstrijeljenu divljač, čuvamo je određeno vrijeme, obrađujemo za veterinarski pregled. Imamo i fazaneriju, volijeru gdje uzgajamo male piliće do uzrasta odraslih jedinki koje po procjeni puštamo u dijelove lovišta za koja smatramo da ih trebamo pokriti s tom vrstom divljači«, kaže on te ističe kako se ne bave komercijalnom prodajom mesa divljači: »Meso odstrijeljene divljači koristimo isključivo prilikom održavanja lovačkih radnih akcija, nekoliko puta godišnje organiziramo lovačke fešte, kao i tradicionalni lovački bal koji se održava u ožujku, i na njima se spremaju lovački specijaliteti od mesa divljači iz našeg lovišta«.

Bave se i zaštitom divljači od nelegalnih lovaca:

»Imam običaj reći – otkako je lovstva, otada je i lovokrađe, odnosno ima i onih koji to rade protuzakonito. To je jedan od problema s kojim se suočavamo, ali to rješavamo pojačanim prisustvom na terenu, a određene točke smo pokrili i kamerama. Tako da imamo dobar uvid u to tko nam se kreće u lovištu i uz asistenciju lovočuvarske službe i policije, po potrebi, preventivno kontroliramo ljude koji se nalaze na našem terenu«.

Lovište kojim upravlja LD *Diana* je barsko, budući da se nalazi u međurječju Begeja i Tise i jezera Ribarskog gospodarstva *Ečka*. Tako obiluje barskom divljači (divlje guske, divlje patke, sarke...), ali to je i ritsko lovište konfiguracijski jako dobro za crnu divljač, odnosno divlju svinju. Osim toga, navodi Kaurić, imaju i srneću divljač, populacija zeca im je posljednjih godina u velikom porastu te fazansku divljač koju umjetno unose u lovište, ali je imaju i iz prirodnog uzgoja.

O lovcima, predrasudama, lovnom turizmu...

Lovstvo je u obitelji Gorana Kaurića tradicija, budući da su se njim bavili i njegov djed i otac. Kaže kako se kao dugogodišnji predsjednik LD-a *Diana* trudi voditi ga na jedan lovno-etički ispravan način, da unaprjeđuje lovstvo i s ponosom ističe kako je od 2010. nositelj Zlatnog lovačkog ordena Republike Srbije za zasluge i unaprjeđenje lovstva u Srbiji.

Na pitanje čime sve treba biti opremljen pravi/dobar lovac, odgovara:

»Prvo, mora biti opremljen znanjem, lovnom etikom na kojoj kao predsjednik LD-a izuzetno inzistiram. Da se svi lovački propisi i odnos prema samom lovstvu, ali isto tako i odnos prema odstrijeljenoj divljači, u potpunosti provode u skladu s propisima te lovnom etikom i običajima. Sa željenjem mogu reći da se posljednjih godina u velikom broju lovačkih organizacija sve to počelo polako gubiti, no imao sam priliku gostovati u nekim lovačkim društvima gdje se vraćaju ti stari običaji, što me raduje, a gdje su, kao prvo, lovci odjeveni u skladu s onim što je lovački običaj, a ne u vojnim uniformama ili civilnom odijelu. Zna se kako lovac treba biti odjeven. Zbog toga postoji i lovački ispit koji među ostalim sadrži lovačku etiku, izgled lovca, ponašanje. Što se tiče opreme, kada se lovi niska divljač, tada se koristi sačmarica s neolučenim cijevima, a za lov visoke divljači koriste se lovački karabini. Tu su i lovački ranac, lovački nož, a sastavni dio pravog lovca je i dobro obučeni lovački pas. Među vojvođanskim lovcima najzastupljenije rase su njemački kratkodlaki, te oštrodlaki ptičar, ali ima tu i mađarskih vižli te setera. Ja imam njemačkog oštrodlakog ptičara, koji je uvijek uz mene, i tu rasu uzgajam godinama unazad.«

Kada je lovstvo u pitanju, jedna od glavnih predrasuda tiče se ubijanja nemoćnih i nedužnih životinja. Na to Goran Kaurić kaže:

»Moram napomenuti da je ubijanje jedna ružna riječ, divljač se odstrijeljuje. Prva stvar o kojoj svaki lovac i svatko tko organizira lov mora voditi računa jest ona o divljači koja je spremna za odstrjel. To je ona koja je stara, bolesna, ozlijeđena te divljač koja nema neku perspektivu u trofejnom smislu. S druge strane, važno je pratiti divljač koja može dosegnuti visoku trofejnu vrijednost. To je ono o čemu jedan pravi lovac i prava organizacija moraju voditi računa. Nikako se ne smije ići na masovne, neselektivne odstrjele, već isključivo u skladu s planovima, s lovnom osnovom. Kada je odstrjel u pitanju treba se voditi računa i o bonitetu lovišta, što među ostalim podrazumijeva brojnost divljači na jednom lovištu odnosno moguć-

nost tog lovišta da adekvatno bude stanište određenog broja. Nije dobro kada se neka populacija divljači prenamnoži, kada postoji mogućnost nanošenja štete, kada lovci mogu ulaziti u probleme/sukobe s poljoprivrednicima, ratarima, voćarima. Riječju, mora se držati optimalna brojnost divljači na nekom prostoru koja neće ugrožavati život ljudi i njihove aktivnosti. Također, preveliki broj određene divljači smanjuje njezinu kvalitetu. Svake godine mi vršimo prebrojavanje divljači, kada ustanovljavamo kapacitet lovišta i na temelju tog prebrojavanja pravimo godišnji plan odstrjela divljači, tako da odnos čovjeka, okruženja i divljači budu u pravoj mjeri. Važno je istaknuti i da se poslije svakog lova odstrijeljenoj divljači odaje počast i to je nešto što svaka lovačka organizacija i svaki lovac moraju znati i trebali bi provoditi«.

U Srbiji postoje Lovачki savez Srbije i Lovачki savez Vojvodine, unutar kojih djeluju lovačka udruženja, a unutar njih lovačka društva. Prema riječima Gorana Kaurića, lovstvo je ovdje dobro organizirano, sistemski i pravnim aktima sve je dobro urađeno, no potrebno je poraditi na razvoju lovnog turizma, koji je, kako smatra, najveća perspektiva Vojvodine.

»Kada bi država stavila lovstvo 'pod svoju kapu', organizirala predstavljanje turističke ponude u Europi i svijetu kada je lovni turizam u pitanju, imali bismo šanse da se za nekih pet do deset godina u potpunosti vratimo na europsko pa i svjetsko lovno tržište. Za sada, nažalost, kaskamo za susjedima, ali ja sam po prirodi optimist i nadam se da ćemo i mi lovci, kao i oni koji donose zakonske regulative koje to prate, u narednim godinama uspjeti lovni turizam, za koji osobno smatram da je najveća perspektiva Vojvodine, vratiti na mjesto koje mu realno i zaslužen pripada«, ističe na koncu Kaurić.

I. Petrekanić Sič

Naši gospodarstvenici (CXXXI.)

Povrtlarstvo isplativije od ratarstva

»Ljudi danas uglavnom kupuju voće i povrće u većim trgovinskim centrima te smo primorani povrće većinom prodavati na veliko preprodavačima, a oni stanovništvu. Usprkos svim teškoćama, opstajemo i nastojimo zajednički održati obiteljski posao«, kaže gospodarstvenik Damir Kolarić iz Rume

Nekada davno rumske Hrvati koji su živjeli na Brijegu uglavnom su se bavili povrtlarstvom. Vremenom su se zbog veće financijske dobiti opredijelili za ratarstvo, a samo neki su zadržali povrtlarstvo. Među rijetkima koji nisu odustali od tradicijskog povrtlarskog posla je obitelj **Kolarić**. Nastavljajući obiteljski tradicijski posao, otac **Damir**, majka **Katarina** i sinovi **Adrian** i **Viktor** već godinama vrijedno rade na svom poljoprivrednom gospodarstvu na kojem osim ratarskih kultura uzgajaju krumpir, rajčicu, kupus, cvjetaču i plavi patlidžan.

Bolja profitabilnost s više rada

Obitelj Kolarić obrađuje 40 jutara zemlje. Imaju 21 jutro svoje zemlje, a preostalu zemlju u zakupu. Uzgajaju povrće na površini od tri jutra, a na ostaloj zemlji gaje pšenicu, kukuruz, soju i suncokret.

»Moja obitelj nije imala puno zemlje. Bili su prilično siromašni i odlučili su se baviti povrtlarstvom od kojeg se

tada moglo pristojno živjeti. Moj pradjed **Joza Petković**, čiju su obitelj zvali **Bugari**, među prvima je počeo uzgajati povrće u Rumi. Još prije Drugog svjetskog rata počeo je uzgajati papriku, a zatim i drugo povrće. Taj posao su nastavili moj otac i ujak. Svoje proizvode su prodavali na dva prodajna mjesta na rumske tržnici. Uz oca, tim poslom sam se počeo baviti i ja, a pored mene i moji sinovi. Supruga nam pored svog posla, također pruža veliku podršku«, kaže Damir Kolarić.

Kako dalje navodi, u povrtlarstvu je veća isplativost nego u ratarstvu, ali su rad i ulaganja mnogo veći.

»Ne može se živjeti samo od poljoprivrede, ali uz povrtlarstvo možemo pristojno živjeti. Od povrća na otvorenom uzgajamo krumpir, kupus, cvjetaču, rajčicu i plavi patlidžan. Ali više ne prodajemo proizvode na tržnici kao prije, budući da su se vremena promijenila. Nekada nije bilo uvoza kao danas i kvantitativnih tržnica i isplativost je bila puno veća. Ljudi danas najviše kupuju voće i povrće u većim trgovinskim centrima te smo primorani povrće

Viktor i Adrian Kolarić

većinom prodavati na veliko preprodavačima, a oni stanovništvu. Usprkos svim teškoćama, opstajemo i trudimo se da zajednički održimo obiteljski posao.»

Nedostatak radne snage

U posao je uključena cijela obitelj. Stariji sin Adrian, koji ove godine završava srednju školu, uključen je u sve poslove: od pripreme zemljišta, sadnje, berbe i prodaje. Mlađi sin Viktor također rado pomaže.

»Sezona kreće koncem siječnja. Tada moramo klijati sezonski krumpir koga sijemo koncem ožujka. Tada kreće i ratarska sjetva i proizvodnja rasada. Posla imamo sve do studenoga. Tada pravimo kratku zimsku pauzu. Naš najveći problem u proizvodnji je što nema dovoljno radne snage. Povrtlarstvo se uglavnom radi ručno i tu stroj ne može zamijeniti čovjeka. Nekada smo za nadnicu mogli naći 10 ljudi, a sada teško možemo naći jednog čovjeka. Uglavnom nam pomažu stariji ljudi, umirovljenici, a pomoć i podrška svakog člana obitelji nam je od velikog značaja«, ističe naš sugovornik.

Prepoznatljiva kvaliteta

Što se tiče plasmana robe, Damir kaže da zbog dugogodišnjeg bavljenja ovim poslom imaju svoje stalne kupce koji su se uvjerali u kvalitetu proizvoda. Kupci uglav-

nom od njih kupuju robu na veliko i dalje je distribuiraju potrošačima.

»Potrošači cijene naše proizvode jer su domaći, nisu iz uvoza, niti s kvantaskih tržnica nego s našeg podneblja. Ne radimo organsku proizvodnju, ali vodimo računa o karenci, zalijevamo povrće vodom s bunara koju i mi koristimo za piće i trudimo se da proizvodi budu kvalitetni. Ljudi to prepoznaju i do sada su bili zadovoljni«.

Od povrća koje proizvode, prema Damirovim riječima, nijedan proizvod se ne može izdvojiti kao najisplativiji.

»Prije dvije godine je kupus bio na cijeni. Prošle godine nije. Ostalo nam je kupusa koji ćemo vjerojatno morati baciti na deponij. Nekad je na cijeni krumpir, nekad cvjetača. Sve zavisi od godine, a cijena se nikad ne zna unaprijed. Prošla godina nam je bila loša zbog suše, a i cijene su bile niske. Cijene repromaterijala, gnojiva i nafte su enormno skočile i isplativost je u odnosu na 2021. godinu bila znatno manja. Mi moramo zasijati sve kulture, pa kako nam bude, jer u povrtlarstvu nema sigurnosti.«

Napredak samo uz pomoć subvencija

Za proizvodnju obitelj Kolarić koristi uglavnom staru mehanizaciju, jer trenutno nisu u mogućnosti da je moderniziraju. Svojvremeno su kupili rabljene vadilice za krumpir koje im olakšavaju posao, ali su i one zastarjele. Novi strojevi i traktor bi im olakšali rad. Međutim, kako Davor kaže, bez subvencija nisu u stanju podnijeti taj trošak.

»Koristio sam određene subvencije države. Prošao sam na pokrajinskom natječaju u navodnjavanju gdje sam dobio povrat od 33 posto. Poslije toga sam dobio subvencije za kupovinu poluteške drljače za obradu zemljišta. Mislim da bi subvencije mogle biti i veće, ali na to ne možemo utjecati. Ne upadamo u kredite, jer je loša situacija u društvu i to nam je veliki rizik. Radimo s onim što imamo, sa strojevima koje smo naslijedili i s onima koje smo uspjeli kupiti rabljene. Cijene su otišle gore i ne vjerujem da ćemo bez subvencija skoro moći izdvojiti sredstva za kupovinu novih strojeva«, ističe Damir i dodaje da koliko god da je ponekad teško, najveća motivacija za posao su mu sinovi koji su spremni pomoći i za sada su zainteresirani za to.

»Živimo skromno od poljoprivrede, ali uspijevamo podmiriti sve potrebe, iako bi moglo biti bolje. Najviše nam nedostaje godišnji odmor. Kada druge obitelji odlaze na more, mi ne možemo otići, jer nam je tada udarna sezona. Naš odmor je zimi, kada nemamo posla na njivi. Tada je cijela obitelj na okupu i imamo vremena za opuštena zajednička druženja. Navikao sam raditi ovaj posao i nastaviti ću ga raditi i u budućnosti dokle budem mogao, a onda ako budu željeli, neka sinovi nastave raditi. Trenutna situacija u poljoprivredi nije dobra i ne vidim da će uskoro biti. Ali ako se obojica odluče za ovaj posao, pomoći ću im i podržati ih u tome, prvenstveno zato što bih želio da nastave raditi obiteljski posao, a ukoliko ne bude isplativosti, uvijek se mogu negdje zaposliti te se dodatno baviti povrtlarstvom«, kaže Damir Kolarić.

S. D.

Predstavljanje monografije o Hrvatima u Banatu

OPOVO/STARČEVO – Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata priređuje predstavljanje monografije *Hrvati u Banatu: Doseljavanje, tradicijska baština, identitet* u nedjelju, 29. siječnja, u Opovu i Starčevu.

Prvo predstavljanje bit će u 11 sati u župnom domu u Opovu, a potom će u 16 sati monografija biti predstavljena u Domu kulture u Starčevu, u galeriji *Boem*.

Kako navode iz ZKVH-a, bit će ovo prilika za susret s kazivačima, kojima će biti uručena ova knjiga u znak zahvalnosti za suradnju na očuvanju tradicijske baštine, ali i s autorima koji su pisali i pomogli ovo terensko istraživanje. Na predstavljanje su pozvani svi kojima je stalo do očuvanja kulturne baštine Hrvata u Banatu.

Knjiga je tiskana u sunakladi Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu – Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju, FF-pressa i Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata 2022. godine, kao plod terenskog etnološkog istraživanja među Hrvatima u Vojvodini.

Prelo mladeži u Subotici

SUBOTICA – Pokladna zabava *Prelo mladeži* koju organizira UG *Hrvatski Majur* bit će održana u petak, 3. veljače, u restoranu *Dukat* u Subotici, s početkom u 20 sati. Goste će zabavljati tamburaški ansambl *Ruže*. Cijena ulaznice, u koju je uračunata večera i bezalkoholno piće je 500 dinara. Rezervacije i informacije moguće su na telefon: 061/139-84-78.

Šokačka večer u Vajskoj

VAJSKA – HKU *Antun Sorgg* iz Vajske organizira manifestaciju *Šokačka večer* u subotu, 4. veljače, u restoranu *Bački dvor* na jezeru Provala. Cijena ulaznice u koju je

uračunata večera, neograničeno piće i bogata tombola je 2.500 dinara. Goste će zabavljati tamburaški sastav *Šumarskog društva* iz Vinkovaca. Nastupit će i gajdaš **Tomislav Livaja**, a bit će priređena i revija šokačkih noš-

nji. Informacije i rezervacije na brojeve telefona: 060/577-55-21 (**Dario Bošnjak**), 063/765-00-42 (**Mladen Šimić**) i 062/203-256 (**Željko Pakledinac**).

Marinbal u Lemešu

LEMEŠ – HBKUD *Lemeš* organizira *Marinbal* koji će biti održan u subotu, 4. veljače, u mjesnom Domu kulture, s početkom u 19 i 30 sati. Za dobru zabavu bit će zadužen Tamburaški sastav *Rujna zora* iz Subotice.

Goste očekuje tradicionalni lemeški paprikaš, piće u neograničenim količinama, bogata tombola i *fanki* (krafne) u ponoć. Cijena ulaznice je 2.400 dinara. Na kupljenih deset ulaznica jedna se dobija gratis, a đaci i studenti mogu nabaviti ulaznice po cijeni od 1.500 dinara (uz đачku knjižicu ili indeks). Organizatori mole sve zainteresirane da zbog ograničenog broja mjesta blagovremeno rezerviraju svoje karte. Informacije i rezervacije na telefon: 061/64-77-970 (**Tamara Kanjo Brkić**).

Gupčev bal u Tavankutu

TAVANKUT – HKPD *Matija Gubec* organizira 14. po redu *Gupčev bal* koji će biti održan u subotu, 11. veljače, u velikoj dvorani Doma kulture u Donjem Tavankutu, s početkom od 19 sati. Za dobru zabavu pobrinut će se tamburaški ansambl *Ruže* te **Marko Žigmanović** i bend iz Subotice. Cijena ulaznice s uračunatim ručkom i neograničenom konzumacijom pića iznosi 2.700 dinara. Rezervacije na telefon: +381-64-201-52-74.

Pripreme za Petrovaradinski karneval

PETROVARADIN – HKPD *Jelačić* iz Petrovaradina i Udruženje građana *Petrovaradin Media* od 2023. obnavljaju tradiciju *Petrovaradinskog karnevala* kao novu turističku manifestaciju. Pored izložbi i predavanja, središnji događaj karnevala bit će Velika karnevalska povorka u subotu, 18. veljače. Plan je da karnevalska povorka u 13 sati krene ispred crkve svetog Jurja u Strossmayerovoj ulici, prođe kroz Ulicu Vladimira Nazora, skrene lijevo u Beogradsku, prođe ispred rodne kuće bana **Jelačića** i skrene desno u Ulicu Lisinskog i izađe u Ulicu Prote Mihaldžića gdje će biti postavljena Karnevalska bina.

Očekuje se sudjelovanje velikog broja sudionika i karnevalskih trupa iz različitih gradova Srbije i regije. Ako želite biti domaćini nekom od sudionika i ugostiti ga u svojoj kući ili stanu 18. na 19. veljače – javite se na mail adresu: ivana.damjanovic.cpg@gmail.com.

Ideja *Petrovaradinskog karnevala* je da uspostavi veze s drugim karnevalskim gradovima iz Srbije i regije na taj način što će građani Petrovaradina biti domaćini svojim gostima – što će, kako organizatori vjeruju, napraviti put za neka nova prijateljstva.

Sastanak HSS-a u Novom Slankamenu, Sabor bačkih i baranjskih Hrvata

14. siječnja 1925. – Nova severna pošta donosi zajedničku izbornu listu Bunjevačko-šokačke stranke i Demokratske stranke (Davidovićevaca) za subotički izborni kotar. Nositelj lista je **Ivan Ivković Ivandekić**, inženjer za Suboticu; kandidat za grad Kanjižu i I. kotar Subotice je **Ivan Šefčić**, seljak iz Subotice, zamjenik **Vladislav (Bela) Rudić**, radnik iz Subotice; kandidat za grad Sentu: **Stipan Vojnić Tunić**, odvjetnik iz Subotice, zamjenik **Jaša Čović**, posjednik iz Subotice; kandidat za II. kotar Subotice i topolski kotar: **Josip Vuković**, ratar iz Subotice, zamjenik **Dančo Stipić**, seljak iz Subotice. Predlagatelji liste su **Rude Pijecki** (odvjetnik), **Stipan Jaramazović**, **Antun Kujundžić** (gradski komesar) i **Jašo Piuković** (gradski činovnik).

15. siječnja 1946. – *Hrvatska riječ* donosi pismo **Ivana Pakladinca** iz Plavne, koji traži svoga sina i zeta koji se zovu **Mata Pakladinac** i **Ivan Sotinac** (oboje rođeni 1917. u Plavni). Služili su kadrovski rok u teškom topništvu u Nišu 1938. U Sombor su otišli 23. rujna 1944. na poziv vlasti. Iz Sombora su krenuli 30. rujna kolima preko Dunava kod Batine. Posljednji puta su se javili pismom 2. listopada iz Mohača.

15. siječnja 1946. – *Hrvatska riječ* piše da je u Tavanuku održana prva rasprava u svezi agrarne reforme. Od

predstavnik vlasti bili su potpredsjednik Glavnog narodnooslobodilačkog odbora **Aleksandar Magarašević**, delegat kotarskog Narodnog odbora **Marko Horvacki**, predsjednik tavanakutskog NO **Antun Prčić**.

16. siječnja 1940. – Novosadski *Dan* donosi članak **Mirka Ivkovića Ivandekića** o političkoj orijentaciji i nacionalnom identitetu bačkih Bunjevaca. On tu piše: »Spoznaja da smo mi (Bunjevci – primj. V. N.) Hrvati došla je sama od sebe, tu nije bilo potrebno povesti bilo kakvu naročitu akciju. Ona je danas stvarnost. Vrlo su rijetki pojedinci, koji to, protiv svoga boljeg uvjerenja, iz posebnih osobnih interesa poriču«.

17. siječnja 1931. – *Subotičke novine* pišu da su ukazom kralja **Aleksandra** od 17. prosinca 1930. promaknuti u čin potporučnika **Lujo Kujundžić**, **Remija Marcikić** i **Ento Ostogonac**.

18. siječnja 1939. – *Obzor* piše da je Uprava *Hrvatskog radiša* u Zemunu priredila čajanku 15. siječnja poslijepodne u gostioni *Matković*. Goste iz Zemuna i Beograda dočekao je potpredsjednik *Hrvatskog radiša* prof. dr. **Josip Balen**. Čajanci su prisustvovali predstavnici Hrvatskog kluba u Beogradu na čelu s predsjednikom **Perom Blaškovićem** te predstavnici Katoličke crkve. Hrvatsko pjevačko društvo *Tomislav* otpjevalo je nekoliko rodoljubivih pjesama.

19. siječnja 1927. – *Dom* piše da je 2. siječnja održan u Novom Slankamenu jedan mali sastanak članova Hrvatske seljačke stranke. Sastanku je prisustvovao narodni zastupnik **Đuro Rajković** iz Novog Slankamena, koji je rastumačio političke prilike u Kraljevini SHS. U govoru je pozdravio predsjednika stranke **Stjepana Radića** i napomenuo da je Novi Slankamen »nepredobiva seljačka tvrđava na Dunavu«.

20. siječnja 1941. – *Hrvatski dnevnik* piše o pojedinstima sa Sabora bačkih i baranjskih Hrvata održanog u Subotici 12. siječnja. Skupštinu je otvorio **Blaško Rajić**. Nakon njega govorio je o zadacima Hrvatske kulturne zajednice njezin tajnik **Mihovil Katanec**. Jedan od prisutnih, **Mirko Ivandekić**, bivši narodni zastupnik, rekao je: »Svaki narod ima pravo na svoj opstanak, pa i mi, koji smo otrgnuti od stare domovine.« Uslijedila je zanimljiva rasprava, u kojoj su sudjelovali **Ivo Prčić**, **Matija Evetović**, **Andrija Šokčić** i **Mičo Skenderović**.

In memoriam

Bela Francišковиć

(Subotica, 20. svibnja 1936. –
Subotica, 12. siječnja 2023.)

U četvrtak, 12. siječnja, u Subotici je nakon duge i teške bolesti preminuo glumac, fotograf i kulturni djelatnik u hrvatskoj zajednici Bela Francišковиć.

Prema navodima iz životopisa u *Leksikonu podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca*, stoji da je rođen u radničkoj obitelji Antuna i Antonije, rođ. Milunović iz Tavankuta. Osnovnu i srednju školu za fotografa završio je u Subotici. Nakon odsluženja vojnoga roka 1958. radi kao novinar u Makarskoj do 1961. godine, kada se vraća

u Suboticu. U rodnom gradu pohađa tečaj glume koji su pri Narodnom kazalištu vodili Jelka i Milan Asić te ravnatelj drame Lajčo Lendvai.

Kao profesionalni glumac subotičkog Narodnog kazališta prvu premijernu ulogu odigrao je 21. listopada 1963. u komadu Vere Panove *Kako si, momče*. Kasnije, osobito se isticao glumeći uloge pisane na ikavici – dijalektu bunjevačkih Hrvata, napose u komedijama Matije Poljakovića. Tijekom 1960-ih, kao član Kulturno-umjetničkoga društva željezničara *Bratstvo*, nastupa kao vokalni solist s orkestrom Društva koji vodi Pere Tumbas Hajo. Zbog političkih gibanja i Hrvatskog proljeća 1971. godine napušta subotičko kazalište, a sljedeće godine odlazi u Njemačku, gdje je ostao do 1975. Nakon povratka u Suboticu ponovno povremeno glumi u kazalištu do 14. XI. 1978., kada posljednji put nastupa u profesionalnom teatru.

Sredinom 1990-ih, kao član Hrvatskoga kulturnoga centra *Bunjevačko kolo* radi u Dramskom odjelu Centra i pomaže glumcima amaterima u pripremi dramskih komada. Režira komediju Matije Poljakovića *Jedna cura, sto nevolja*, a glumi u komadima *Ode Bolto na ogled* i *Niko i ništa*. Glumio je i u dva kratka igrana filma Rajka Ljubiča – *Jeka mog djetinjstva* (scenarij Luka Štilinović, 2004.) i u monodrami Milivoja Prčića *Pivaj, Bačka, veselo* (2006.).

Bio je i višegodišnji suradnik Uredništva na hrvatskom jeziku Radio Subotice. Za program na hrvatskom govorio je narodne pripovijetke Balinta Vujkova (2004. – 2006.), poslije čega govori poeziju za prilog *Poetski predah*, a od konca 2005. vodio je nekoliko godina i tjednu emisiju *Ljudi nizine*. Krasio ga je vedar i šaljiv duh.

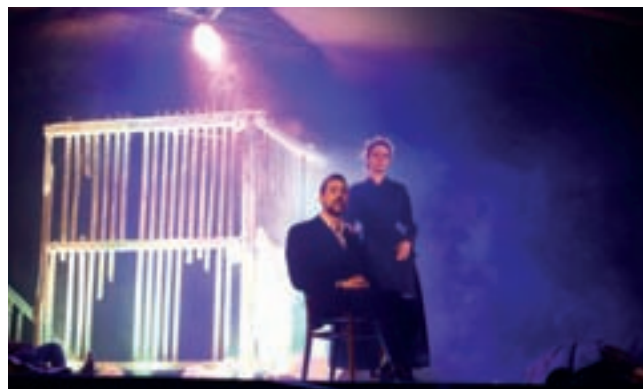
Sahranjen je na groblju kod Dudove šume u subotu, 14. siječnja 2023.

Književno-teatarski kružok HKC-a *Bunjevačko kolo*

Avaške godine u Narodnom kazalištu

Književno-teatarski kružok HKC-a *Bunjevačko kolo* izvest će predstavu *Avaške godine* po tekstu **Milovana Mikovića** u nedjelju, 29. siječnja, na sceni *Jadran* Narodnog kazališta Subotica, s početkom u 19.30 sati.

Dramatizacija istoimenog poetskog djela i njegovo uprizorenje prate osobnu i kolektivnu povijest bunjevačkih Hrvata kroz prikaz tri generacije od naseljavanja Pannonske nizine do današnjih dana, podcrtavajući kontinuitet izazovnog, ali istrajnog trajanja. Pisano na bunjevačkoj ikavici, *Avaške godine* su vrhunsko dijalektalno djelo hrvatske književnosti, a dramatizaciju i režiju predstave potpisuje voditeljica KTK-a **Nevena Mlinko**. U predstavi igraju **Zoltan Sič**, **Bernadica Ivanković**, **Sladjan Bošnjak**, **Darko Baštovanović**, **Katarina Ivković Ivandekić**, **Katarina Ivanković Radaković**, **Katarina Piuković**, **Nevena Mlinko** i **Vedran Peić** uz folklorashe HKC-a *Bunjevačko kolo*. Scenograf je **Kristijan Milanković**, ko-

stimograf **Ivan Piuković**, glazbu je odabrala **Nela Skenderović**, majstor svjetla je **Marin Jaramazović**.

Karte po cijeni od 350 dinara moguće je rezervirati i kupiti na blagajni kazališta.

Croatia Records objavio dječju operu Franje Štefanovića

Nova interpretacija *Šumske kraljice*

U izdanju zagrebačkog Croatia recordsa nedavno je na streaming servisima digitalno objavljena opera za djecu *Šumska kraljica* petrovaradinsko-ga skladatelja **Franje Štefanovića** (1879. – 1924.). Ovo djelo napisano je daleke 1919. godine i smatra se prvom operom za djecu na hrvatskom jeziku (po nekim istraživačima i prvom operom za djecu u svijetu). Skladana je za soliste, dječji zbor i klavir.

Osječka ekipa glazbenika

U izdanju Croatia Recordsa objavljena je nova interpretacija *Šumske kraljice* pod ravnanjem Osječanke, dirigentice **Antoanete Radočaj-Jerković** uz pratnju osječkog glazbenika, klavirista **Davora Dedića** te uz sudjelovanje nekoliko solista, sopranistica i baritona, te članica zborova Instituta za zbarsku glazbu *Polifonija* iz Osijeka.

Nova interpretacija *Šumske kraljice* snimljena je u Kulturnom centru Osijek 2021. godine, tonski snimatelj je bio **Aleksandar Stanković** koji je s Davorom Dedićem radio miks i mastering, dok je Dedić bio i producent cijelog projekta. Na snimanju su sudjelovali vrsni solisti, sopranistica **Anja Papa** i **Ivana Medić**, te baritoni **Karlo Miličević** i **Berislav Jerković**, dok su vile i patuljke svojim glasovima uprizorile **Anamarija Bećarević**, **Donata Elez**, **Dora Feth**, **Ema Andrić**, **Erika Eđed**, **Helena Kosina**, **Iva Mihaljević**, **Karla Skender**, **Klara Matić**, **Lea**

Terzić, **Lucija Kuleš**, **Maja Cvijanović**, **Marija Sajter**, **Nives Lazar**, **Paula Horvat** i **Una Vujnovac**, članice zborova Instituta za zbarsku glazbu *Polifonija*. Izdavanje ovog albuma pomogli su Grad Osijek, Osječko-baranjska županija i Kulturni centar Osijek. Likovno oblikovanje i ilustracije uz izdanje potpisuje **Zdenko Bašić**.

Začetnik opere za djecu

Franjo Štefanović skladao je brojna djela klasične glazbe, ali su ona rađena za djecu imala najveće značenje. Prema navodima muzikologa **Josipa Andreisa**, njegova je najveća zasluga što je prvi u nas počeo pisati opere za djecu te se smatra začetnikom te vrste na ovim prostorima. Napisao je ukupno četiri takva djela: *U vilinoj gori*, *Šumska kraljica*, *Na Orlovgradu* i *Seoba Slavena*. Opera za djecu *Šumska kraljica* njegovo je najpoznatije djelo. Riječ je o operi iznimne estetske vrijednosti, karakteristične pjevnice melodioznosti s povremeno

jedva čujnim prizvukom narodnih napjeva obojenih u romantičarsko harmonijsko ruho koja budi dječju maštu i potiče rano zanimanje djeteta za muziciranje.

Kako navode iz Croatia Records-a, album će uskoro biti dostupan i u fizičkoj prodaji. Također, nova interpretacija opere *Šumska kraljica* dostupna je i može se poslušati na Youtubeu.

H. R.

Hrvatsko-srpska koprodukcija

Stric u domaćim kinima

Psihološki triler *Stric* hrvatskih autora **Andrije Mardešića** i **Davida Kapca** od 26. siječnja naći će se na redovitom repertoaru kina u Srbiji, priopćili su producenti.

Film je rađen u hrvatsko-srpskoj koprodukciji, a nakon svjetske premijere na festivalu u Karlovym Varyma i beogradske premijere na Festivalu autorskog filma, premijerno će biti prikazan pred novosadskom publikom 25. siječnja u kinu *Arena Cineplex*, nakon čega će se, od 26. siječnja, naći na velikom platnu kina širom Srbije, Crne Gore i BiH.

Radnja filma prividno se odigrava krajem 80-ih godina u vrijeme Božića u tadašnjoj Jugoslaviji. Obitelj – otac, majka i sin – dočekuju strica iz Njemačke u »idiličnoj atmosferi«. U filmu, među ostalim, igraju: **Predrag Miki Manojlović**, **Ivana Roščić** i **Goran Bogdan**.

H. R.

***Lijepa lica dobre književnosti!
Nova knjiga u nakladi NIU »Hrvatska riječ«***

Knjiga se može nabaviti u NIU »Hrvatska riječ« po cijeni od 500 dinara

Humanitarni Božićni koncert u Surčinu

Ljudi otvorenog srca za pomoć djeci

Ovogodišnji Božićni koncert u organizaciji Hrvatske čitaonice *Fischer*, koji je održan u župnoj crkvi Presvetog Trojstva u Surčinu 14. siječnja, bio je humanitarnog karaktera. Koncert je bio posvećen **Katarini Satmari**, djevojčici koja boluje od spinalne mišićne atrofije. Na koncertu su se predstavili izvođenjem božićnih pjesama župni zbor Presvetog Trojstva iz Surčina, zbor *Juventus* iz Temerina, tamburaški orkestar Hrvatske čitaonice *Fischer*, akustični duo *ARSAmatoria* iz Temerina i obitelji Satmari i **Gojani**. Prikupljena financijska sredstva na koncertu u iznosu od 1.500 eura bit će uplaćena za Katarinino liječenje i njene potrebe.

Osmijeh kao nagrada

Osim Katarine, obitelj Satmari ima i sina **Davida** koji ima autizam. Osim puno pažnje i roditeljske ljubavi, za Katarinu i Davida potrebno je osigurati novčana sredstva za njihove potrebe i liječenje. Svaki vid moralne i financijske pomoći obitelji je od velike važnosti. Velika posjećenost humanitarnog Božićnog koncerta pokazala je da postoje ljudi velikog srca, spremni pomoći.

»Svako dijete je Božji dar. Tako i ja prihvaćam svoju djecu. Prolazila sam kroz velike poteškoće prihvatanja. Nije lako prihvatiti niti doći do dijagnoze i suočiti se sa svim kritikama. Nije lako, ali sam kao majka najradosnija kada vidim osmijehe na licima moje djece. Katarina je dobila lijek od države, terapiju spinrazu koju prima svaka četiri mjeseca. Međutim, bolest je progresivna i potrebna su nam sredstva za ortopedsku pomagala bez kojih može doći do deformiteta kralježnice i stopala. Također, sredstva su nam potrebna za suplemente, za jačanje imuniteta, zatim za vertikalizator koji košta 5.000 eura i mala invalidska kolica čija je cijena 2.000 eura. To su za naša primanja veliki izdaci. Neizmijerno sam zahvalna organizatorima, sudionicima i posjetiteljima koncerta. Sva-

ka podrška nam je od velike važnosti, pogotovo nama majkama djece s poteškoćama u razvoju«, kaže Katarinina majka **Zoja Satmari**.

Naše malo nekome znači puno

Članovi upravnog i nadzornog odbora surčinske udruge predložili su da ovogodišnji Božićni koncert bude humanitarnog karaktera, što su svi članovi rado prihvatili.

»Katarinina majka Zoja voditeljica je zbora u našoj udruzi i dolazi iz Temerina svirati kada god zatreba. Budući da obitelj Satmari ima dva bolesna djeteta, odlučili smo pomoći koliko možemo. Božićno vrijeme je prepoznatljivo kao vrijeme darivanja i uvijek trebamo pomoći onima koji su u našoj blizini i u potrebi. Ove godine smo odlučili da to bude Katarina«, istaknula je predsjednica surčinske udruge **Katica Naglič**.

Na koncertu je sudjelovao i zbor *Juventus* iz Temerina.

»Često vidimo obitelj Satmari u crkvi u Temerinu na proslavi većih blagdana. Kada nas je Zoja pozvala da dođemo na Božićni koncert u Surčin, bila sam jako radosna. Svi članovi su imali želju odvojiti vrijeme, doći u Surčin i pjevati na ovom događaju i svojim skromnim doprinosom pomoći obitelji Satmari«, kaže dirigentica zbora *Juventus* **Zsuzsanna Csernyák**.

Uz sudionike koncerta, svoj doprinos humanitarnoj akciji dao je i veliki broj župljana, predstavnici Veleposlanstva Republike Hrvatske u Beogradu, Općine Surčin, DSHV-a i svećenstvo Beogradske nadbiskupije. Ono što veseli je da su se javili još neki donatori spremni pomoći ovoj obitelji. A svi ostali koji su u mogućnosti mogu to učiniti uplatom na tekući račun Katarinine majke: Zoja Satmari, Jurija Gagarina 43/50 Novi Beograd, OTP banka, broj računa: 325930070204930670. Svrha uplate »Humanitarna pomoć za Katarinu Satmari«.

S. D.

Blagoslov kuća i obitelji

Susret s vjernicima

Blagoslov kuća i obitelji u ovo vrijeme godine je uobičajen kod vjernika koji žive svoju vjeru i koji žele da njihova obitelj, kuća i sve ono u njoj i oko nje bude blagoslovljeno. U velikoj većini župa na teritoriju Vojvodine nema vremenskog ograničenja za blagoslov, te u pojedinim mjestima blagoslov kreće tek nakon blagoslova vode, odnosno od blagdana Sveta tri kralja.

U zavisnosti od mjesta do mjesta i župne zajednice, te broja vjernika, ovisi i koliko će svećenik kuća trebati obići. Pojedini svećenici imaju zadatak obići više mjesta, točnije sva ona mjesta koja su im pastoralno povjerena. Tako vlč. **Josip Štefković** ovih dana obilazi mještane župe sv. Nikole Tavelića na Bezdanskom putu u Somboru, te vjernike župe Uzvišenje sv. Križa kraj velikog katoličkog groblja.

Kako je rekao, na Bezdanski put kreće nakon blagdana Sveta tri kralja, a župljane somborske župe obilazi po pozivu vjernika.

»Kada su u pitanju salaši na Bezdanskom putu, mogu reći da sam zadovoljan odzivom za blagoslov. Jasno je da tu nisu svi uključeni, ali na ovoj relaciji obiđem oko 60 salaša, što je prilično veliki postotak s obzirom na to koliko tu naroda ima. Velika većina njih zna kada dolazi svećenik i rado ga dočekuje, a bude i onih koji nađu način da izbjegnu svećenika«, priča vlč. Štefković i pojašnjava: »Ljudima je značajno da se blagoslovi kuća i obitelj. I meni kao župniku je to bitno, a ujedno ovo iskoristim i za susret s tim ljudima. Da vidim i obiđem one koji ne mogu doći do crkve. Prakticiram sjesti s njima na koju minutu i popričati. Mislim da je taj ljudski kontakt bitan svima. To je prilika da čuješ što ljudi misle, njihove probleme, muke, lijepe stvari. Ujedno iskoristim priliku podsjetiti ih da makar za Božić i Uskrs zovu svećenika da se ispovjede. Na Bezdanskom putu u pojedine salaše se ulazi i po dvatri kilometra od ceste i njih sigurno ne obilaze svakoga dana, pa im onda to bude drago, a i meni je interesantno bolje upoznati svoje župljane, vidjeti gdje oni žive i u kakvim uvjetima. Dobije se ipak neka druga slika nego s oltara kada svi dođu lijepo odjeveni.«

Kada je u pitanju župa Uzvišenja sv. Križa u Somboru, vlč. Štefković pojašnjava kako se ovdje župljane obilazi po pozivu i dogovorenom terminu.

»Ljudi rade i onda gledam da uklopimo termin kada njima odgovara. Nije baš veliki odziv ljudi, ali je najavljeno da se mogu javiti, te je blagoslov još uvijek u tijeku i rado čekam svaki poziv«, kaže vlč. Štefković.

Kako je pojasnio, vjernici uglavnom sami pripreme križ i svijeću, dok on nosi svetu vodu za blagoslov. Kao vidljivi znak blagoslova vjernicima ostavlja sličice s godinom kada je blagoslov obavljen, te se, kako je rekao, na taj način može vidjeti kada je kuća blagoslovljena.

Vrlo slično je i u Baču, Plavni, Bačkom Novom Selu, Tovariševu i Deronjama, koje ovih dana obilazi tamošnji župnik vlč. dr. **Marinko Stantić**.

»Kada je u pitanju blagoslov obitelji i kuća u ovim mjestima nema nekih autentičnosti, zapravo blagoslov je svugdje isti. Već ustaljena praksa je da u Baču i Plavni idem redom po ulicama. Svoj dolazak najavim po dogovorenom rasporedu u Viber grupu župe, kao i na svetim misama, dok u druga mjesta, gdje je znatno manje katolika idem po pozivu«, priča vlč. Stantić i dodaje: »Ono što prakticiram jeste da ne žurim nego sjednem s njima i porazgovaram. Ovo vidim i kao priliku da župljani mogu mene pitati ono što ih zanima. Moram naglasiti da mi je to lijepo iskustvo. Bude tu lijepih razgovora, pa se vrijeme blagoslova produži«. Vlč. Stantić s oduševljenjem priča kako u Plavni ljudi stoje na kapiji i čekaju svećenika, te po njegovom dolasku upale svijeću, pripreme križ, a nerijetko i prireme svetu vodu i grančicu za blagoslov. Dok nije počelo drugo polugođe u blagoslov su s njime išli i ministranti, a sada uglavnom ide sam.

»Moje iskustvo od prošle godine je da je nakon blagoslova obitelji župa u Plavni živnula. Zahvaljujući tim razgovorima i susretima povećan je broj vjernika u crkvi. U župi smo organizirali prelo, zahvalu za žetvu, pokrenuli smo prekograničnu suradnju, razgovaramo što bi se u župi moglo raditi... Rekao bih da se zajednica probudila, oživjela«, priča vlč. Stantić.

O brojnome stanju vjernika na teritoriju koji mu je povjeren vodi evidenciju, te tako po njegovim riječima u Baču ima 220 katoličkih obitelji, što je oko 560 katolika, dok u Plavni ima 138 obitelji, dakle oko 350 katolika. U Deronjama ima svega dvije obitelji, dok u Bačkom Novom Selu pet obitelji, a u Tovariševu desetak. Po njegovim riječima, evidenciju je već zatekao u župi od prethodnog župnika, te je sada dopunjava. Iako u pojedinim mjestima ima novih kuća i mladih obitelji, svake godine ima i onih koji su preminuli ili se odselili, te se tako brojke postupno smanjuju.

Ž. V.

Molitvena osmina za jedinstvo kršćana

U okviru Svjetske molitvene osmine za jedinstvo kršćana Subotička biskupija organizira panel diskusiju na temu »Kršćani zajedno: Razgovor o ekumenizmu između konfesija«, koja će biti održana u nedjelju, 22. siječnja, u 19 sati u pastoralnom centru *Augustinianum* u Subotici, Trg sv. Terezije 3. Predstavnici tradicionalnih konfesija grada Subotice razmijenit će mišljenja na navedenu temu.

.....

Dan zaštitnika Subotičke biskupije

Svečana, dvojezična sv. misa na blagdan Obraćanja sv. Pavla apostola, zaštitnika Subotičke biskupije, bit će slavljen u subotičkoj katedrali sv. Terezije Avilske 25. siječnja u 18 sati. Misno slavlje predvodit će novi apostolski nuncij, veleposlanik Svete Stolice u Republici Srbiji mons. **Santo Rocco Gangemi**.

.....

U susret blagdanima

- 21. siječnja – Agneza, Janja
- 22. siječnja – Vinko đakon
- 24. siječnja – Franjo Saleški
- 25. siječnja – Obraćanje sv. Pavla
- 26. siječnja – Timotej i Tit
- 28. siječnja – Toma Akvinski
- 30. siječnja – Martina, Gordana
- 31. siječnja – Ivan Bosco

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Jedinstvo zajednice

To što se zovemo kršćani znači da pripadamo Kristu, Kristovi smo. Ipak, ponašamo se često kao da nismo Kristovi, te težimo za nekim drugim pripadanjima, želimo slijediti neke ideje i pokrete čiji su tvorci samo tek neki obični ljudi. Težnje za tim pripadanjima stvaraju podjele među kršćanima, a zapravo jedino važno pripadanje je ono Isusu Kristu. Pavao se susreće s istim problemom u zajednici u Korintu. On ih zbog toga opominje i podsjeća na bit svega onoga o čemu ih je poučio (usp. 1Kor 1, 10-13.17). Ima li neke poveznice između korinške zajednice i današnjih kršćanskih zajednica? Možemo li iz Pavlove opomene Korinćanima izvući neke pouke i za današnje vrijeme?

Čiji smo?

Do Pavla je stigla vijest da se u zajednici koju je osnovao u Korintu javljaju razdori. Nema jedinstva nego prijepori i svađe narušavaju sklad koji bi trebao vladati unutar jedne kršćanske zajednice. Ono što iz Pavlova teksta vidimo jest da se sukobi vode oko toga tko kojemu učitelju pripada: »...među vama ima svađa. Mislim to što svaki od vas govori: 'Ja sam Pavlov', 'A ja Apolonov', 'A ja Kefin', 'A ja Kristov'«. Ovdje se radi o imenima propovjednika, dakle Korinćani se sukobe oko toga tko je od koga primio Evanđelje, kao da bi neki navjestitelj bio važniji od drugog. Najispravnije tvrde oni koji za sebe kažu da su Kristovi, jer to i jeste jedina istina. Onaj koji je primio Evanđelje, koji je povjerovao u Radosnu vijest i krstio se nije ničiji, nego Kristov. Zato Pavao i pita zavađene Korinćane: »Zar je Krist razdijeljen? Zar je Pavao raspet za vas? Ili ste u Pavlovo ime kršteni?« (Kor 1, 13).

I danas ljudi nasljeđuju razne propovjednike, uzdižu ih na gotovo Kristovo mjesto i zbog toga se dijele,

odvajaju od zajednice, zaboravljaju bit onoga što im je naviješteno. Ponekad to čine iz neznanja, jer u svome traganju za Kristom, za sigurnošću i riječima utjehe, skrenu s pravoga puta, izgube orijentaciju. Ponekad to učine obuzeti suviše ovozemaljskim, svjesni svoje grješnosti. Idu za onima koji nude opravdanje za život bez Boga. Bilo kako bilo, vjernik treba biti svjestan da je Kristov, u Kristovo ime kršten, te je po krštenju dio Božjega naroda; prema tome nije sam, nego pripada zajednici čije jedinstvo treba čuvati.

Budimo čuvari jedinstva

Zbog različitih sukoba i prijepora kršćani su se u prošlosti dijelili, te je nastalo mnoštvo crkava. Tako su iznevjerili Kristovu želju za jedinstvom onih koji se zovu njegovim imenom. Budući da u svemu o čemu govori kršćanin treba poći od sebe samoga, tako je i kada je u pitanju kršćansko jedinstvo. Prije svega svatko treba nastojati oko jedinstva u onoj župnoj zajednici kojoj pripada. Da joj ne pripada samo nominalno nego da se osjeća i uistinu angažmanom bude dio nje, te doprinosi atmosferi da se i ostali članovi osjećaju dobrodošli i vrijedni unutar župne zajednice.

Također, svatko od nas može dati doprinos jedinstvu kršćana, koje je ranjeno brojnim raskolima u povijesti. Nalazimo se u osmini za jedinstvo kršćana. Uključimo se svojom molitvom. Molimo na tu nakanu i nakon završetka osmine. Nijedan razdor i nejedinstvo nisu Božja volja već djelo ljudi koji su slabi i skloni grijehu.

Krist je za sve nas umro na križu. Sve nas je ljubio istom ljubavlju i svi smo jednako djeca Božja. Zato se međusobno trebamo ljubiti kao braća i sestre i čuvati jedinstvo koje dolazi od Boga.

Tortarka Roza Gabrić iz Subotice

Torte bogatog okusa i lijepog izgleda

»Sjećam se jednom sam imala čak 27 torti za vikend! Legneš i budiš se s tim tortama«, kaže Rozika

je pravila po 20 i više torti, i tako dugi niz godina. Sada je u mirovini, kaže hvala Bogu, ali rado se sjeća vjernih mušterija i prelistava fotoalbum s nekim od svojih, rekli bismo mi, umjetničkih radova od torti.

Ljubice od bombona

Griljaš, reforma, moskva, vasina, doboš, čokoladna, od kokosa, voćna, od nes kafe... samo su neke od torti koje je Rozika pravila. Kako bi do subote sve bilo gotovo, započinjala ih je izrađivati još u srijedu. »Prvo su se kuhali kremovi – srijeda i četvrtak, a piškote smo pekli petkom. Kad je bila najveća gužva, imala sam i dvije žene koje su mi pomagale. **Anica** je mutila, **Anda** je miješala krem, ja sam pravila cvijeće... Pomagala mi je i kći **Jovanka**. Sve smo mi to stigle, pekle smo na tri šporeta, a onda još nisam imala ni klimu u stanu! Šaranje je bilo u petak noć i subota. Onda subotom samo zvone na vrata i nose, a kad odnesu posljednju tortu, pa legnem... Nije lak posao tortarke.«

Nakon vikenda uslijedilo je planiranje za sljedeći. Mušterije su dolazile na dogovor i donosile materijal za tortu.

»Obično je za jednu tortu trebalo 1 do 2 kg šećera, 40 jaja, 3 margarina, jedna čokolada, pola kg oraha – to je bila jedna obična torta... i tako 20 kotarica mi donesu u stan. Držala sam to na terasi, bilo je kotarica k'o u priči, nisam znala di ću s kotaricama.«

Rozika kaže kako nije štedjela na materijalu, uvijek su joj torte bile bogate i vrlo joj je važno bilo da su ukusne.

»Valjda su mi se zato mušterije vraćale. Imala sam dobre mušterije, liječnike i odvjetnike koji me i danas pozdravljaju na ulici. Puno, puno njih me zaustavlja na šetalištu Radijalac i kažu 'Vi ste nam pravili tortu, one Vaše divne ljubice...', nekih mušterija se ni ne mogu sjetiti«, kaže ona.

Pored okusa, pažnju je posvećivala i izgledu. Uglavnom je šarala kremom šaumom ili karamelom na koje bi stavljala cvijeće od livenih bombona, najčešće ljubice po kojima je bila poznata.

»Nije lako praviti ukrase od bombona, koliko puta sam samo ispekla prste, koliko labošćica bacila... Problem je i kad ih napraviš: jako su osjetljivi, vani se tope, a u frižideru je hladno pa krenu suziti. Koristila sam *Pionirove* bombone kojih više nema, za ljubice sam miješala crvene i

Prije samo 20-ak godina podrazumijevalo se da svatko u svadbu nosi svoju tortu. Veliku, što veću, a ako su bliski gosti u pitanju, bile su i na kat. Tortu bi prilikom dočeka gostiju preuzimali konobari koji bi ih kasnije, poslije večere, nosili po dvorani jednu po jednu dok se ne javi vlasnik i preuzme ju. Svatko se sladio svojom, moglo se probati i od drugih torti ako bi netko ponudio, a nerijetko se događalo da se cijela nenačeta torta nosi kući. Iako je ovaj običaj potpuno izumro, dobro ga se sjeća subotička tortarka **Roza Gabrić**.

U vrijeme kada nije bilo toliko slastičarnica u gradu, torte za svadbu uglavnom su pravile tortarke u svojim kućama. Po tome je bila i ostala poznata i naša sugovornica Rozika. U svojem dvosobnome stanu za svaku subotu

plave kako bih dobila ljubičastu boju. To sam najčešće pravila.»

Ukrašavala je Rozika torte i živim cvijećem i prženim šećerom, ali rjeđe.

Bez slobodnog vikenda

Prve recepte, savjete i poticaj da krene u ovaj posao Roziki je dala rođaka **Anica Jaramazović**, također tortarka.

»Puno puta sam išla kod seke Anice za neki savjet. Ona je pravila jako lijepe i fine torte. Ona mi je bila uzor, uvijek je govorila 'ne daj se, samo pravi, pravi'... I ja sam tako počela.«

Iako je ozbiljnije torte počela praviti u kasnim tridesetima, kaže kako ju je još kad je bila dijete fasciniralo kada bi mama **Marcela** nešto kuhala. Posebno je, sjeća se, voljela ići na susjedni salaš i biti u kuhinji kućanice **Marte Stipić**, jer je bila imućna i pravila razne kolače.

Rozika je u početku radila dva posla, dok nije dala otkaz zbog torti jer nije mogla više fizički izdržati. »Cijela zgrada spava, a ja dođem kući s posla i radim još cijelu noć jer imam 10 torti naručenih. Bilo mi je naporno, spavala bih na poslu u pauzama koliko sam bila umorna pa sam morala nešto ostaviti. U početku sam pravila torte rodbini i prijateljima, a poslije se taj krug jako raširio. Sjećam se jednom sam imala čak 27 torti za vikend! Legneš i budiš se s tim tortama. Sve mi je dobro što sad to ne radim.«

Na pitanje je li sve te godine uzela slobodan vikend, sugovornica kaže jeste – kad joj se sin **Jovica** ženio jer je tad pravila desetak torti za tu svadbu! Jednu je napravila na pet katova i još 4-5 običnih.

Koliko god torti imala naručeno, nikad se nije dogodilo da neku ne stigne dovršiti. No, bilo je situacija da su joj torte vraćali – na doradu.

»Bile su to teške torte i uglavnom su dolazili muškarci po njih. Uđu s tortom u lift i dignu je valjda kako bi je bolje sačuvali, a lift uglavnom trgne i torta im završi na plafonu! Ne jednom su mi se vraćali da popravljam, kažem ja njima ne možete tako, nemam ja više ni fila ni vremena dva puta da šaram jednu tortu. Bilo je i onih koji su se bojali lifta pa su pješice silazili sa sedmoga kata.«

Jednom prigodom su joj tortu donijeli natrag u posudi, kaže to nikad neće zaboraviti.

»Pravila sam tortu na tri kata za mladoženjine roditelje. Otac je došao po nju i dok ju je vozio morao je naglo zakočiti i torta se prevrnula sa zadnjeg sjedala. Raspala se sva po novom autu. Onda su te veće komade pokupili i donijeli mi natrag u nekoj posudi, da je popravim! Bila je to subota, dan svadbe. Nisam imala više ni materijala ni vremena da pravim novu – dala sam im redovnu tortu, a oni mi je vratili u radu!«

A što Rozika kaže o novim, modernim tortama?

»Sad što je iskapanija torta to je bolja. Sve nešto iscuveno, ko da su dica radila, prisno...«, smije se iskusna tortarka, a i mi s njome.

J. D. B.

O prezimenima bačkih Hrvata (XXXII.)

Vojnić Hajduk

Vojnići su možda najrazgranatiji rod u bačkih Hrvata. Na to ukazuju brojni obiteljski nadimci, koji su srasli uz prezime i postali njegov sastavni, nerazdvojni dio: **Đanin, Hajduk, Mijatov, Kortmiš, Purčar, Rogić, Tunić, Zelić** itd. Osim toga, oni su možda i najbolje dokumentirani predstavnici svoje vrste. Najstarije zabilješke o ovom rodu datiraju zapravo s početka 18. stoljeća. Pripadnik roda, **Stipan Vojnić** (1692. – 1748.) je naime oko 1716. sastavio kratak spis, gdje je pobrojao sve važnije događaje na prijelazu iz 17. u 18. stoljeće, u kojima su sudjelovali njegovi bližnji: djed, otac, stričevi i braća. Ovaj vrijedan povijesni dokument prvi je objavio **Gašpar Ulmer** u *Rukoveti* (1981.). Nažalost, ne može se nikako pronaći u Povijesnom arhivu Subotica, gdje je bio pohranjen. Da je doista sačuvan u izvornom obliku, svjedoči njegov faksimil objavljen u *Subotičkim novinama* od 3. IV. 1987.

Od Bosuta do Temišvara...

Iz njega doznajemo ne samo pravo genealošku strukturu obitelji Vojnić nego i o opsegu njihovog djelovanja u Bečkom ratu, Kuručkom ratu i Austrijsko-turskom ratu 1716. – 1718. Riječ je o prostranstvu od Bosuta na zapadu do Velikog Varadina (Oradea) i Temišvara na istoku, od Doboja i Zvornika na jugu do Kasse (Košice, Slovačka). U oslobođenje Slavonije (sa Srijemom), Bačke i Banata bila su uključena čak tri, možda čak i četiri naraštaja, pradjed (ili možda djedin brat?) **Đuka**, djed **Šimun**, otac (ne spominje ga po imenu), stričevi **Fabijan, Martin, Grga, Nikola, Joka** i **Ivan**, te brat **Matko**. Djed Šimun je čak poginuo prilikom oslobođenja Segedina od Turaka 22. X. 1686., a ista sudbina zadesila je i stričeve Fabijana, Martina i Grgu, koji su upali u jednu tursku zasjednu (šereg) kod Subotice oko 1692. Krupni povijesni događaji: bitka kod Slankamena (1691.), kod Sente (1697.) i kod Petrovaradina (1716.), koje su duboko urezane u povijesni mozaik Vojvodine, nisu prošle bez sudjelovanja muških članova obitelji Vojnić.

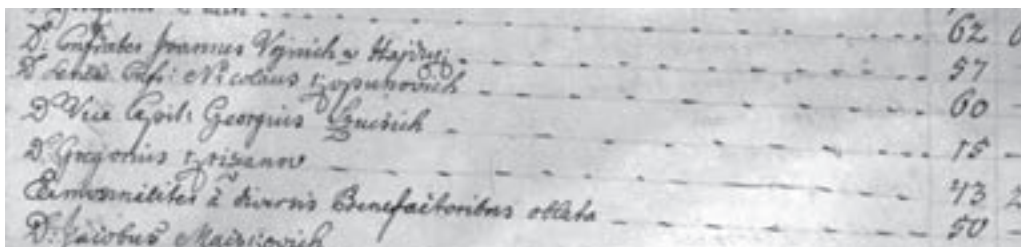
Plemstvo

Višegeneracijski ratni angažman donio je Vojnićima višestruke dobitke. U svakom slučaju, bili su viši od pretrpljenih gubitaka. Dok su neke obitelji godine ratovanja

iscrple i praktički uništile, Vojnići su naprotiv uzdignule na lokalnoj sceni. Do početka 1740-ih oni su stekli zavidno materijalno bogatstvo i moć. Njihov glasnogovornik, Stipan Vojnić imao je iza sebe karijeru priznatog husara i zastavnika (Fandrich). Stekao je brojne simpatije i veze, koje su mu pomogle u osobnom uznapredovanju, ali i uzdizanju Subotice u rang povlaštenog komorskog trgovišta Szent Maria (1743.). Ne treba čuditi zašto je 1743. baš on postao prvi subotički sudac (gradonačelnik). Ipak, najveće priznanje za njegove i obiteljske napore je dobijanje plemićkog statusa. Naime, kraljevskom poveljom od 28. X. 1741. Stipan Vojnić, njegova žena **Anđelija Vidaković**, šestorica njihovih sinova, te Stipanov brat **Ivan Vojnić Hajduk** i njegova supruga **Marija Milanković**, te šestorica njegovih sinova ušli su u rang plemstva.

Vojnići-Hajduci

Povijesna istraživanja (Ulmer, **Grlica, Nimčević** i dr.) uglavnom su uvijek bila usmjerena na Stipanove nasljednike, koji su dobili pridjev od Bajše. Nesumnjivo, njihov društveni prestiž, političko značenje i povijesna težina ostaju neupitni. Međutim, oni su se vremenom otuđili

Ivan Vojnić Hajduk za franjevački samostan u Subotici darivao pozamašnjih 57 forinti (1732. – 1735.)

od svog roda. S druge strane, potomstvo Ivana Vojnića Hajduka ostalo je vjerno tradicijama. To možda najbolje pokazuju slučajevi odvjetnika i narodnog prvaka **Josipa** (1872. – 1935.), te dugogodišnjeg ravnatelja subotičke knjižnice **Blaška** (1910. – 1983.). Josip (Joška) potomak je Ivanovog sina **Bonaventure**, a Blaško – **Zakarija**. Blaškovi paternalni pretci iz generacije u generaciju su: Zakarija (r. 1737.) i **Terezija Mukić** (vj. 1760.), **Matija** (1765. – 1831.) i **Petronila Puzić** (vj. 1783.), **Grgo** (r. 1790.) i **Ursula Gabrić** (vj. 1810.), **Albe** (r. 1816.) i **Marga Crnković** (vj. 1836.), **Lojzije** (r. 1843.) i **Ana Mačković** (vj. 1836.), **Tome** (r. 1878.) i **Terezija Prčić** (vj. 1906.), a Joškini: Bonaventura (r. 1721.) i **Magdalena Antunović** (1743.), **Emerik** (1747.) i **Lucija pl. Piuković** (1770.), **Pavle** (r. 1781.) i **Anastasija Vujković** (vj. 1800.), **Petar** (r. 1803.) i **Julijana Koti** (1829.), **Ladislav** i **Estera Budinčević** (vj. 1853.). Blaško je ostavio iza sebe sinove **Miroslava** i **Vladu**. Joška je predak kulturnog i političkog djelatnika **Laze Vojnića Hajduka** (r. 1942.).

Majkina sićanja – zvonar

Kad sam nikoj' dan divanila s Anom, kaže mi da je popo na Misi kazo da je ove godine 93 godine ot-kako je podignuta kapela u Nenadiću. Sićam se ja kad su stari divanili kako je sagrađita. Jedne godine je led sve utuko. Onda je Karla Logo dao komad zemlje da se na njoj podigne kapela. Ja sam u njoj od malena i u njoj sam naučila molit Boga. Manda Jocikina je svaki dan dolazila, toga se sićam, a bilo je još žena koje su dolazile u našu kapelu, Iluška Šokica, što je stanovala na Jožićevom salašu. Popo je nediljom dolazio iz varoši držat misu, a dica su išla na veronauk. Bać Tuna Fiola, snaš Katin, bio je zvonar cila vika. Ne znam ko je prije njeg bio, a kazali su nika baba Klara, što je stanovala priko puta, ona je zvonila. Bać Tuna je bio dok je mogo, a posli njeg nije bio niko. I sad nema nikog da zvoni. On je držo kapelu u redu. Više puta je i spavo tamo. Katkad, kad ga mrak uvati, onda je osto, a kod kuće su bili snaš Kata i Stipan. Aranka Logo je znala doć kod nji, u trišnje. Kad popo dođe držat Misu, onda on popi ruvo opravlja, skuplja lemuzinu, čisti, mete, klupe postavlja, da sve bude na svom mjestu. Svake godine u lito bać Tuna ide od kuće

do kuće i salašari mu dadu štogod, jer zvoni i održava kapelu. Dobije di po džaka, di čitav džak, di kabo žita, tako da ima i on kake asne što se stara o kapeli. Zvoni kad je podne i uveče u osam sati i zvoni kad je ružno vrime, kad se podigne oblak, da rastira. Kad je vrime mirno i kad vitar nosi, onda se i kod nas čuje zvono. Pamtim, išli smo u Aljmaš, na Gospu. I kad se siđemo sa voza na stanici u Dalju, onda idemo pišice do kapele. Bude tu tušta naroda. Bać Tuna nas vodi i piva. Lipo je znao pivat svete pisme. Kad je već iznemogo, nije bio kadar radit, došo je natrag, kući. Snaš Kata je propala kroz tavan, nije vidila da su vitlange slabe i polomila je kuk. I nije dugo bila, umrla je. A i sin Stipan je umro prije njeg. Samo tako, odjedared pao i izvrno se. Bać Tuna je još jedno vrime bio kući, tako tužan, nije mu imo ko ni kruva kupit. Sićam se, sidi prid kućom i čeka da kogod prođe da mu on da novce da donese kruva iz varoši. I kod nas je dolazio rad mlika i na divan. Kad je već jako onemoćo, otišo je kod ćerke Jage, što je bila udata za Ivanom Bošnjakom, čak onamo na Krnjski put. Tamo je i umro, siroma.

Sjećanje Marije Firanj zabilježio Vinko Janković

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvodina
Grad Subotica
GRADONAČELNIK
Broj: II-401-58/2023
Dana 20. 1. 2023.
24000 Subotica
Trg slobode 1

Na temelju članka 76. Zakona o kulturi (*Službeni glasnik RS*, br. 72/09, 13/16, 30/16 – ispravak, 6/20, 47/21 i 78/21), Uredbe o kriterijima, mjerilima i načinu izbora projekata u kulturi koji se financiraju i sufinanciraju iz proračuna Republike Srbije, Autonomne Pokrajine, odnosno jedinica lokalne samouprave (*Službeni glasnik RS*, br. 105/16 i 112/17) i članka 51. stavak 1. točka 5) Statuta Grada Subotice (*Službeni list Grada Subotice*, br. 27/19-pročišćeni tekst, 13/21 i 16/21), Gradonačelnik Grada Subotice dana 20. siječnja 2023. godine raspisuje

NATJEČAJ

za financiranje ili sufinanciranje projekata u kulturi na području Grada Subotice u 2023. godini

Natječaj se raspisuje za projekte u kulturi koji se odnose na očuvanje, unaprjeđenje i razvitak kulture i umjetnosti i suvremenog umjetničkog stvaralaštva od važnosti za Grad Suboticu.

I. CILJ I PODRUČJA NATJEČAJA

Cilj natječaja je:

Kulturni razvitak Grada Subotice stvaranjem poticajnog okruženja za unaprjeđenje svih područja u kulturi, kao i osiguranje uvjeta za dostupnost kulturnih sadržaja i razvitak publike.

Javni natječaj raspisuje se za područja kulture kako slijede:

- 1) književnost (stvaranje, prijevod);
- 2) glazba (stvaranje, produkcija, interpretacija);
- 3) likovne, primijenjene, vizualne umjetnosti, dizajn i arhitektura;
- 4) kazališna umjetnost (stvaranje, produkcija i interpretacija);
- 5) umjetnička igra – klasični balet, narodna igra, suvremena igra (stvaranje, produkcija i interpretacija);
- 6) filmska umjetnost i ostalo audio-vizualno stvaralaštvo;
- 7) manifestacije vezane za filmsku umjetnost i ostalo audio-vizualno stvaralaštvo;
- 8) digitalno stvaralaštvo i multimediji;
- 9) druge izvedbe kulturnih programa i kulturnih sadržaja (mjuzikl, cirkus, pantomima, ulična umjetnost i sl.);
- 10) otkrivanje, prikupljanje, istraživanje, dokumentiranje, izučavanje, vrednovanje, zaštita, očuvanje, predstavljanje, interpretacija, korištenje i upravljanje kulturnom baštinom;
- 11) znanstvenoistraživačke i edukativne djelatnosti u kulturi;

II. KRITERIJI I MJERILA

Kriteriji na temelju kojih će se ocjenjivati projekti prijavljeni na javni natječaj su:

- 1) usklađenost projekta s općim interesom u kulturi i ciljevima i prioritetima natječaja;
  - 2) kvaliteta i sadržajna inovativnost projekta;
  - 3) kapaciteti potrebni za realizaciju projekta i to:
    - (1) stručni, odnosno umjetnički kapaciteti,
    - (2) potrebni resursi;
  - 4) financijski plan – razrađenost, usklađenost s planom aktivnosti projekta, ekonomičnost i uključenost više izvora financiranja;
  - 5) stupanj utjecaja projekta na kvalitetu kulturnog života zajednice.
- Povjerenstvo ocjenjuje svaki projekt na temelju vrednovanja navedenih kriterija.

III. PRAVO SUDJELOVANJA

Pravo sudjelovanja na natječaju imaju ustanove, umjetničke i druge udruge registrirane za obavljanje kulturne djelatnosti, pojedinci (umjetnici, suradnici, odnosno stručnjaci u kulturi), kao i drugi subjekti u kulturi, osim ustanova kulture čiji je osnivač Republika Srbija, Autonomna Pokrajina ili jedinica lokalne samouprave, koji se financiraju sukladno članku 74. Zakona o kulturi i ne mogu sudjelovati na natječajima koje raspisuje njihovi osnivači.

Ukoliko je podnositelj projekta pojedinac, korisnik sredstava može biti isključivo pravna osoba preko koje se ostvaruje projekt, partner podnositelja projekta ili koja na drugi način sudjeluje u projektu. Odobrena sredstva ne mogu biti uplaćena na žiro račun fizičke osobe, niti se korisnik sredstava može naknadno mijenjati.

IV. DOKUMENTACIJA

Sudionik natječaja u obvezi je dostaviti jedan primjerak popunjene Prijave na natječaj koji se podnosi Povjerenstvu na obrascu »Prijava na Natječaj za financiranje ili sufinanciranje projekta u kulturi« – Obrazac br. 1.

Za svaki projekt podnosi se posebna prijava – Obrazac br. 1 (prijava za svaki projekt s potrebnom dokumentacijom u posebnoj omotnici).

Uz prijavu, podnositelj prijave dužan obvezno priložiti:

1) Dokaz o podnositelju prijave:

- izvadak iz registra u kojem je podnositelj prijave registriran,
- statut (preslik),
- životopis i dokaz o partnerstvu s pravnom osobom (sporazum, ugovor), ukoliko prijavu podnosi pojedinac.

2) Pregled osnovnih podataka o podnositelju prijave sastavljen od strane podnositelja prijave:

- povijest
- opis djelatnosti,
- dosadašnji projekti i sl.

3) Detaljan opis projekta u kulturi za čije financiranje ili sufinanciranje se podnosi prijava;

4) Podaci o stručnim, umjetničkim kapacitetima podnositelja, odnosno navesti:

- realizatore projekta,
- sudionike projekta,
- okvirni broj i strukturu sudionika i
- priložiti barem jedan profesionalni životopis.

5) Recenziju dvojice kritičara (ukoliko se prijava podnosi radi financiranja ili sufinanciranja projekta u kulturi – književnost – za objavljivanje knjiga);

6) Stručno mišljenje ovlaštenog prevoditelja (ukoliko se prijava podnosi radi financiranja ili sufinanciranja programa odnosno projekta u kulturi – književnost – za prijevod knjiga).

V. ROKOVI I OPĆE INFORMACIJE

Natječaj se objavljuje u listovima *Subotičke novine*, *Magyar Szó* i *Hrvatska riječ* i na internetskoj stranici Grada Subotice: www.subotica.rs u rubrici Natječaj i oglasi.

Prijave se podnose na propisanom obrascu Obrazac br. 1 – Prijava na Natječaj za financiranje ili sufinanciranje projekta u kulturi, koji je sastavni dio natječajne dokumentacije, a koji se objavljuje na službenoj internetskoj stranici Grada Subotice www.subotica.rs u rubrici Natječaj i oglasi.

U Obrascu 1 (prijava) potrebno je odlučiti se samo za jedno područje za koje se raspisuje javni natječaj, navedenih u točki I. natječaja.

Nepotpune i nepravodobne prijave, kao i prijave koje nisu u skladu s uvjetima javnoga natječaja ne razmatraju se.

Jednokratni projekti koji su već podržani od Grada Subotice na prethodnim natječajima neće se razmatrati.

Popunjene Prijave s dokumentacijom slati u tiskanoj formi, u zatvorenoj omotnici, predajom u Gradski uslužni centar Grada Subotice, Trg slobode 1, ili poštom. Na omotnici napisati naziv i adresu podnositelja prijave i naziv projekta s naznakom »Natječaj za financiranje ili sufinanciranje projekata u kulturi« – NE OTVARATI.

Prijave za Natječaj, samo Obrazac br. 1, potrebno je obvezno dostaviti i u elektroničkom obliku, na e-mail adresu: konkurskultura@subotica.rs.

Natječajni materijal se ne vraća.

Natječaj je otvoren 30 dana od dana objave u listovima *Subotičke novine*, *Magyar Szó* i *Hrvatska riječ* i na internetskoj stranici Grada Subotice: www.subotica.rs, odnosno od 20. siječnja 2023. godine do 19. veljače 2023. godine.

Rezultati javnog Natječaja objavljuju se na internetskoj stranici Grada: www.subotica.rs najkasnije u roku od 60 dana od dana završetka podnošenja prijava.

Sudionici natječaja koji su dobili sredstva na temelju javnog natječaja, izvješće o realizaciji projekta dostavljaju tijelu koje je sredstva dodijelilo, a sukladno Zakonu o kulturi i sklopljenom ugovoru. Obrazac Izvješće za financiranje ili sufinanciranje projekata u kulturi – Obrazac br. 2, nalazi se na službenoj internetskoj stranici Grada: www.subotica.rs.

Korisniku sredstava koji izvješće o realizaciji projekta ne dostavi u roku, tijelo koje dodjeljuje sredstva upućuje zahtjev za povrat sredstava.

Povrat sredstava vrši se u roku predviđenom ugovorom.

Informacija o korisnicima sredstava koji nisu dostavili izvješće o realizaciji projekta, odnosno koji nisu izvršili povrat sredstava, objavljuje se na službenoj internetskoj stranici Grada: www.subotica.rs.

Dodatne informacije mogu se dobiti radnim danima od 8 do 14 sati na telefon 024/626-884, 626-718 u Tajništvu za društvene djelatnosti Gradske uprave Grada Subotice.

Gradonačelnik, Stevan Bakić v. r.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, virangoši, stol, stolice, bunjevačka ruha, marama, pregače i sl. Tel.: 024/532-570.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Izdaje se jednosoban stan na Prozički u Subotici (42 kvm, 4. kat, centralno grijanje s alokatorima, mali troškovi održavanja). Cijena je 120 eura plus režija. Info na telefon: 063/8857124.

Prodajem ili mijenjam poslovni prostor u neposrednoj blizini centra Šida površine 100 m², za nekretninu na Hrvatskom primorju. Sve informacije na telefon: 062/8681437 ili 064/6590730.

Prodajem kuću za odmor, 40 m² na placu od 500 m², na Hvaru, s dvije sobe, kuhinjom i kupatilom, s namještajem. Kuća je 13 km od Sućuraja, 100 km od glavnog puta. Do mora je 1 km ili 2,2 km. Cijena 45.000 eura. Tel.: 062 205973.

Prodaje se trobrazni plug (14 cola) obrtač *regent* fiksno s predplužnjacima i 2 crtala i 2 kotača u radnom stanju (2.200 eura). Telefon: 064-228-11-00.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

Rekonstrukcija Kanjiškog puta

Okončana je prva faza sanacije Kanjiškog puta (put Šupljak – Male Pijace), a radovi će biti nastavljeni nakon što se, preko Pokrajinskog fonda za kapitalna ulaganja, osigura sredstva za drugu fazu. Iz proračuna Grada Subotice za ovu namjenu izdvojeno je 11,8 milijuna dinara za prvu fazu radova na dijelu puta koji se nalazi na teritoriju toga grada, dok je ostatak financirala Općina Kanjiža. U okviru prve faze rekonstrukcije ova dionica je proširena nasipanjem struganog asfalta i time su stečeni uvjeti za narednu fazu koja podrazumijeva asfaltiranje.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji

VAŽI DO 24. 1. 2023.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišća emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTi te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sati i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Aktivna putovanja

Vogalonga

Negdje davno, u nekim razgovorima ili časopisima, a možda i filmu, pokupila sam teoriju da se životni ciklus mijenja svakih sedam godina. Kao što se u prirodi mijenjaju godišnja doba, tako se u našem životu mijenjaju i faze u kojima se nalazimo. Za godišnja doba potrebno je da se izmjenjaju četiri faze kako bi se zatvorio krug, a kod čovjeka je potrebno deset tih različitih faza.

Ne znam vjerujem li u to, i moram li se odlučiti, ali znam da svoje životne faze svakako osjećam. Faza o kojoj bih željela govoriti, a u kojoj dugo nisam bila, je faza puna entuzijazma i novih ideja o putovanju. Da se razumijemo, uvijek imam ideje o putovanjima, ali entuzijazam me napustio. I sada se vratio. Ideje i ponude odjednom se nižu i zamišljam kako bi ova godina opet mogla mirisati na ono kada sam skoro svakog vikenda bila u akcijama i putovala barem jednom mjesečno.

Trenutna novost

U Segedinu sam se pridružila veslačkom klubu i ekipi *DragonBoat*, o čemu sam već pisala. Iz toga sam dobila mnogo pozitivne energije da jedva čekam svaki sljedeći trening. Ljudi su divni, prvi put u životu imam trenera veslanja, najavljenih utrka ima kao u priči. San svakog ljubitelja veslanja.

Prije nekoliko dana dobila sam poziv iz kluba da im se pridružim na poznatoj regati *Vogalonga*. Ne mogu vam dočarati oduševljenje s kojim me prijateljica pozvala. Na kraju mi je kratko rekla kako moram ići. Planirati financije i slobodne dane na vrijeme i dati sve od sebe da sve bude po planu. Da budem iskrena, nisam ništa znala o ovoj regati. Što me malo čudi, ali dobro, vrlo brzo sam počela istraživati i evo što sam otkrila.

Kroz kanale Venecije

Vogalonga je spektakularan veslački maraton kroz kanale Venecije. Najveća regata na svijetu koja broji od

6.000 do 7.000 veslača iz cijeloga svijeta. Veslanje u svim vrstama čamaca, kanali Venecije. Regata se održava kao podrška venecijanskim gondolijerima u borbi protiv motornih čamaca. Akcija se održava svake godine krajem svibnja ili početkom lipnja. Dužina regate je 32 km, a regata traje jedan dan.

Zapravo, ova regata nije samo podrška gondolijerima već i prosvjed protiv propadanja grada i štetnih učinaka kretanja valova uzrokovanih motoriziranim prometom u laguni. Kao i sve velike i zabavne priče, i ova je krenula potpuno neplanirano od ideje trojice prijatelja koji su sudjelovali u regati čamaca *Maskarete* davne 1974. godine. Prvo izdanje slavne *Vogalonge* održano je 8. svibnja 1975. godine. Start je bio, ako sam dobro shvatila, i danas je tu, u bazenu ispred crkve svetog Marka.

Vogalonga se održava na dan Duhova koji je prema venecijanskoj tradiciji povezan sa simboličnim vjenčanjem dužda s morem. Prelazi lagunu do otoka Burano i skreće natrag kroz Cannaregio do krajnje stanice u Canalu Grande. Brodovi se okupljaju u bazenu svetog Marka, a mnoštvo ljudi uživa u pogledu na prekrasne šarene brodove na isplovljavanju i povratku. Prizor za poželjeti koji potiče nestrpljenje.

Od svega što sam pročitala i istražila izdvajam činjenicu da se ljudi vraćaju ovoj regati i da svi preporučuju provesti još koji dan više u Veneciji.

Naravno, planiramo veslati *dragon boat*, ali gledajući fotografije mislim da bi bilo super iskustvo veslati ovu regatu na SUP dasci. No, znamo da bih na dasci išla svugdje, ali ću i dalje ostati pri ideji da veslam u timu. Barem prvi put.

Kažu da treba pisati i govoriti o stvarima koje želimo i planiramo kao da će se sigurno dogoditi, jer time povećavamo šanse. Stoga ovdje stajem i izjavljujem da ću više o samom događaju, iskustvu i dojmovima napisati čim se vratim s *Vogalonge*.

Gorana Koporan

Svjetsko prvenstvo u rukometu za muškarce

Teško da ne može biti teže

Porazom u prvom susretu Svjetskog prvenstva u Poljskoj i Švedskoj protiv Egipta (22:31), reprezentacija Hrvatske došla je, čini se, u gotovo bezizlaznu situaciju. Naime, prije susreta protiv odličnih Egipćana svi su rukometni znalci upozoravali kako je ovo susret, iako tek prvi na turniru, vjerojatno i najvažniji za *kauboje*. Jer, poraz bi u mnogome zakomplicirao šanse za prolazak u četvrtfinale što je i bilo zacrtano kao primarni cilj nastupa na SP-u. Nažalost svih hrvatskih ljubitelja rukometa to se i dogodilo prošloga petka (13. siječnja), a da cijela stvar bude još gora i teža, doživljen je poraz od golemih devet golova razlike.

tri momčadi (Danska, Egipat i Hrvatska) u kome su izabranici **Hrvoja Horvata** u najgoroj situaciji. Upravo zbog toga je nastavak turnira za Hrvatsku težak da ne može biti teži! Za očekivati je kako će Egipat nastaviti s pobjedama, a da potencijalni poraz od Danske neće biti s visokom gol razlikom. U takvoj konstelaciji snaga Hrvatskoj ostaje nada kako bi upravo Egipat mogao iznenaditi Dance, što bi *kaubojima*, uz naravno pobjedu protiv istog protivnika, ostavilo određene šanse za prolaz. Realno govoreći, mala je vjerojatnoća za ovakav scenarij, ali »lopta je okrugla« i dokle god se igra sve je moguće. Nada ostaje posljednja! Jer, u slučaju ispadanja već nakon drugog kruga Hrvatska bi ostala bez mogućnosti igranja u kvalifikacijama za Olimpijske igre u Parizu 2024. godine i ponovnog apstiniranja u nastupu na najvećoj svjetskoj sportskoj smotri.

Sumorne kalkulacije

Problem ovoga poraza leži u činjenici kako će se, prema dirigiranom rasporedu natjecanja na ovom SP-u, u četvrtfinale plasirati dvije najbolje momčadi iz novoformirane skupine drugoga kruga u koji ulaze po tri najbolje momčadi iz prvoga kruga. Preciznije, Egipat će ponijeti četiri, a Hrvatska samo dva boda u zajedničku skupinu u koju ulaze Danska, Tunis, Belgija ili Bahrein. Favorizirani Danci će jamačno, također ponijeti sva četiri moguća boda i zbog visokog poraza od Egipta rukometašima Hrvatske neće biti dovoljna niti pobjeda protiv Danske. Naime, ukoliko uopće do toga dođe, stvorio bi se tzv. krug između

Pobjeda kao tračak nade

Uvjerljiva pobjeda protiv SAD-a (40:22) u drugom susretu skupine G donijela je prijeko potrebni dah svježine u sumornu atmosferu nakon teškog poraza u susretu protiv Egipta. Reprezentativci su rutinirano odradili lagani trening susret protiv daleko slabijeg i nižerazrednog rivala, ali su na trenutak ipak pokazali kako se do kraja turnira neće predati bez borbe. Imperativ pobjede u svakom narednom susretu je pred njima, uz tešku sudbinu koja ovisi izravno od drugih rezultata momčadi koje preferiraju plasman u četvrtfinale. Hoće li to ovoj generaciji pomlađenih *kauboj*a uspjeti, ostaje nam vidjeti.

D. P.

IZBOR SPORTSKIH NOVOSTI

Najbolji sportaši Hrvatske

Luka Modrić (2. puta) i **Sandra Perković** (9. puta) izabrani su u tradicionalnom izboru *Sportskih novosti* za najboljeg sportaša i sportašicu Hrvatske u protekloj 2022. godini. Nogometna reprezentacija Hrvatske proglašena je za momčad godine, dok su kuglašice *Blake*

iz Rijeke najbolje u ekipnoj konkurenciji. Posebno priznanje za najbolje trenere godine dobili su **Zlatko Dalić**

i **Ivica Tucak**, izbornici nogometne i vaterpolske reprezentacije Hrvatske.

TENIS

Australian Open

Od 16. do 29. siječnja u Melbourneu igra se prvi Grand Slam turnir sezone, Otvoreno prvenstvo Australije u tenisu. Ispadanjem **Borne Ćorića** u 1. kolu (poraz od Čeha **Lehecke**) hrvatski tenis ostao je bez predstavnika u pojedinačnoj konkurenciji. **Nikola Mektić** i **Mate Pavić**, kao i **Ivan Dodig** u paru s **Krajičekom** (SAD) nastupit će u natjecanju muških parova, dok će u ženskoj konkurenciji igrati **Petra Martić** i **Donna Vekić**.

NOGOMET

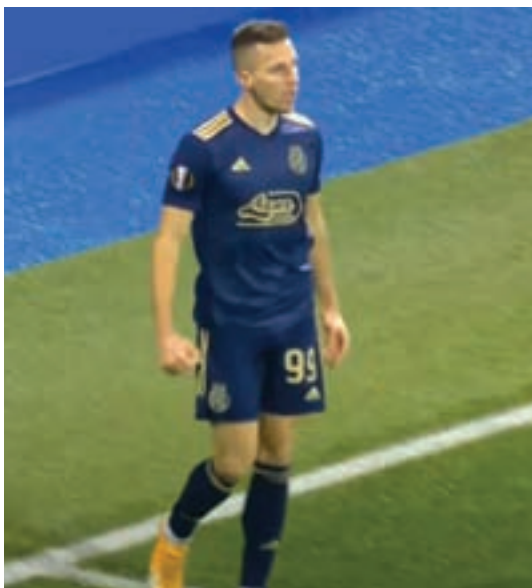
Nastavak 1. HNL

Susretima 18. kola nastavlja se natjecanje u 1. HNL, a prvi će na teren izaći *Istra* i *Slaven* u petak, 20. siječnja (17 sati). U subotu (21. siječnja) sastaju se: *Osijek* – *Rijeka* (15), *Dinamo* – *Gorica* (17.30), dok su u nedjelju (22. siječnja) na programu susreti: *Hajduk* – *Šibenik* (15) i *Varaždin* – *Lokomotiva* (17).

POGLED S TRIBINA

Prijelazni rok

U tijeku je potencijalna zimska seoba nogometaša, tzv. prijelazni rok koji će u mnogim europskim ligama trajati sve do konca ovoga mjeseca, dok će u 1. HNL biti na snazi od 18. siječnja do 15. veljače. Budući da je rok tek počeo teći, još uvijek je mnogo toga samo u sferi nagađanja i najzvučnija ime na bi se tek trebala preseliti u nove sredine diljem Liga petice, koje su i najatraktivnija transferna odredišta. Na tržištu su svakako najtraženiji nogometaši koji su najviše pokazali na proteklom Svjetskom prvenstvu u Kataru, a počeo je i lov na nekoliko Dalićevih perjanica. Za sada je samo **Mislav Oršić** uspio naplatiti odlične partije na Mundialu i već je debitirao u majici engleskog premierligaša *Southamptona*. Očekuje se, realno gledajući, na »veliki ples euro novčanica«, kako bi put novih momčadi za njim iz *Dinama* mogli krenuti i **Dominik Livaković**, **Bruno Petković** i **Josip Šutalo**. Velika je to prilika masno naplatiti

idealni trenutak i čini se kako aktualni hrvatski prvak, koji trenutačno suvereno drži lidersku poziciju u 1. HNL, neće propustiti da do vrha napuni klupsku blagajnu. Od ostalih reprezentativaca najviše je na cijeni **Joško Gvardiol** kojega žele sve najjače momčadi svijeta, ali se čini kako ga njegov *Leipzig* još uvijek nije spreman prodati (ili samo podiže ionako previsoku cijenu). Iza njega slijedi **Marcelo Brozović**, vezist *Intera*, za koga se već dugo interesiraju najveći europski klubovi. Posljednja ponuda stiže iz *Barcelone* koja bi ga rado, uz doplatu, zamijenila s **Kessijem**. Kakva će biti ponuda i potražnja na domaćim travnjacima 1. HNL ostaje nam vidjeti, ali s obzirom na to da prijelazni rok traje sve do polovice veljače ostaje nam još mnogo vremena i spekulacija. Jedno je sigurno: *Dinamo* će jamačno morati kupovati potencijalne zamjene ukoliko misli prodavati svoje skupocjene perjanice. A kasu će morati otvoriti i *Hajduk* ukoliko se želi upustiti u potjeru za odbjeglih *Dinamom* (šest bodova i susret manje) i nastaviti sanjati o mogućem osvajanju naslova prvaka Hrvatske.

D. P.

Umotvorine

- * Usudi se, to je cijena napretka.
- * Okreni lice prema suncu i nećeš vidjeti sjenu.
- * Bogat je tko ne žudi za bogatstvom.

Vicevi, šale...

- Vidi, pada zvijezda! Pomisli želju.
- Hoću da me oženiš...
- Jao vidi, vraća se nazad!

Dobijem pismo iz banke, otvorim, a ono piše:

»Posljednje opomena«.

Hvala Bogu, konačno će me ostaviti na miru!

Mudrolije

- * Uzdigni sebe sobom i ne daj sebi klonuti, jer sebi si jedini prijatelj, baš kao što si sebi i najveći neprijatelj.
- * Ako sloboda išta znači, onda znači pravo da se ljudima kaže ono što ne žele čuti.
- * Ako se netko prema vama ne odnosi s ljubavlju i poštovanjem, budite sretni ako vas napusti.

Vremeplov – iz naše arhive

Prelo mladeži, 2010.

Gustiranje

Piše: Ivan Tumbas

Moba

Radit makar šta u našem adetu nikad nije bilo zaludu. To Vam rvelim jel gustirat o trevljenim događaju. Prija nekoliko godina pravio sam mobu na mojem salašu. Pozvo varošćane, moje rodove, da krešemo dračove i vadimo te koji zdravo prave lada na mrginju. Obećo sam da će bit dobre krumpirače što će se ispeć u bubljanoj peći, a za popit biće svega. Zajutra, još se nije ni magla digla, stigli. Inje nije spadalo s drva. Zima velika, kaka se odavno ne pamti, da su pucali dračovi. Ja baš sad zvao čeljad u mobu. Bio sam ružen, al taki sam: kad zaintačim, tako jel nikako. Čeljad mobaši su moji rodovi bili. Posidali oni na šamedle, ženska čeljad čašice i rakije prid nji. Divana ma koliko, svi posidali oko zidanog šporelja. Rakija šljivova grije što sam uncutski ostavio na dvadeset dva grada. Vidim ja bolje će bit da mi radimo, jel poso će odnet rakija. Ajdemo radit. Izašli napolje, svi s natakarenim šubarama na glavi i u kožuve zagrnjenim. Divanim mobašima šta sam naumio, prvo da okresivamo dračove oko salaša. Naoštrio sam ja sikiru malu i veliku. Priku pilu sam dao meštru u varoši da razmetne oštarije i pilat će ko bisna. Podilili smo se u više bandi. Šogor Albe zapivo pismu našu bunjevačku, svi smo se tog primili. Poso je išo ko malvazija. Lotre smo metnili na dračove, mlađi su se verali gori pa sikirama kresali. Starija čeljad, dida Joso i Ivša, su skupljali granje. Niki ladan dolnjak počo duvat. Brzo smo mi potkresali. Majka i moja žena su spremile malu užnu. Viču: »Ajte se zgrijat«. Nazdravili mi, pa vadimo u pladnjove, jaja naumak s lukom i nacilo krumpira. Vrebo sam oće l kogod počet ist dok se ne pomolimo dragom Bogu. U redu su bili, znadu reda. Majka Klara je molila naprid. Brzo smo ili. A napolju snig provijava. Odredio sam koje dračove ćemo vadit. Smrznutu zemlju smo piukom razbivali. Kopalo se dosta u šir, da se pođe pod drač i panj izvalimo, a tamo doli u jami nije bilo smrznuto. Smrznute žile su se lako sikle velikom sikirom. Pazilo se na ogradu od tačka, da ne svalimo drač di ne triba pa smo vukli vengiju di triba da svalimo. Navadili mi dosta dračova. Sve se puši iz nas kako friško radimo. Oma smo i zaljivali iskopane rupe. Vinom slankom iz Tavankuta smo se grijali. Šogor Veco i braca Stipe su pilali prikrom pilom na dužinu koja će bit za tačke, dok smo ja i Albe udarali macolama po gvozdenim zaglavcima i razbijali dračove za tačke. Učisto smo friško nosili u dračinjak. Dide Joso i Ivša su lomili granje i nosili pod naslon. Prolazilo je vrime, snig je počo vijat. Trljamo ruke, zima, al furtom furt radimo. Zgotovili što sam izgustiro radit. Ženska čeljad mašu rukama da dođemo na užnu. Brzo smo koracali do ambetuša. Čim sam koracio priko basamage u salaš, bio sam zdravo ružen. Otrešli se mobaši u ambetušu pa će u malu kuću. Zagraji majka Klara: »Da nisam čula ni riči, ajte vamo u salaš«. Ko smi kast štogod kad majka ruži. U salašu mriši krumpirača. Svi griju ruke na zagrijanu peć bubljanu, a ona sve sikće kaka je vruća. Nazdravimo, izmolimo kratko molitvu. Nude »ite čorbe morčije da se zgrijete«. Tepciju s krumpiračom, dunca, kiselog kupusa iz šavolja, naposlitku zasladit se pogačom s orasima. Nisam smio ni pogled bacit na žensku čeljad, očima bi me ružile. Dobrom kevedinkom smo zalili. Zafalio sam se mobašima što su po nevrimenu došli i uradili poso, no tušta puti sam bio kod nji mobaš pa im cigurno nije bilo teško.

Rič po rič

Šta j' bolje

Piše: Željko Šeremešić

Kod baka Janje i druga divana svakojaki, za reć a bome i za ne reć. Unilazu, pa se čak više skoro i ne javlju. Tako i sade. Oko šest unilazu. Čujem baka Janja divani pa se smije. Spominje pomlađivanje i nikake novce. Kad su se posmišćale, ona će: »Čeljadi, da možete birat, kažete šta j' bolje: da se pomladimo jel da za nekoliko godina imamo više novaca, da nam budu veće place jel penzije? Šta b' vi izbirnili? Eto zaboravila sam pofaljit naše lipo, vridno i pametno dajte Marina. Oma potli Ivana došo ko uvik na Mladence kod baka Janje čestitat pa ju pomladio. I pravo da kažem mene ko da od onda bolje. A moram reć i da nam vlast, onako od gore obećava, što b' rekla svituje. Ni da će nas pomladit, al da će nam bit bolje. Da će za par godina bit veće penzije i plat. Pa se študiram šta j' od ta dva bolje. Mene od pomlađivanja oma bolje, al ono što obećavu više novaca to j' za par godina. Možda i kasnije. A možda i nikad. Pa baš i ne znam da virujem u to«. Vidim, baka Marica isto štagod ima kazat. Bome ni dugo ni študirala pa počinje objašnjavat kako sam i nju bio obić pomladit. Kako su ju sva dica od rodbine bila pomladit. Kako j' i njoj oma bilo bolje. Kako j' to lipo kad dicu vidiš kako poštivu kako su radili naši stari. Eto, kaže da joj suza krenila kad mi vidila oma najranije na vrati kako unilazim, čestitam Mladence pa ju prutem po ramena baš polagano udaram i vičem: »Pomladite se, pomladite se...«. »Ta nisam žalila ni novaca, ni jila i kolača I pića ponudit, da ga počastim«. I baka Manda potvrđiva da triba čuvat svoje. Učit dicu i stalno je podsićat da ne zaboravu kako su živili njevi dide I bake. »Kadgode kad se išlo pomlađivat, dobio si jedan kolač, mal slanine, jabuku jel or. Novaca se ritko dobivalo, ta bili smo baš sirotinja. Danaske j' to malo već ko gospocki, može se svašta dobit. Da ne pofali ni jila, pića a ni novaca«. Falji kako sam bio kod nje, kako su ju sva dica iz rodbine i iz komšiluka bili pomladit. Vidim baka Tonka sva snuždita. Potijano će: »Eto, mene osim našeg Marina (pa mi pogladi po glave) niko ni došo ni vidit a kamol čestitat i pomladit. A pripravlila sam za ponudit svega. I sam da kažem da j' pomoglo. Ta kad mi prvi put prutem po ramenu lupnio već mi bilo bolje. Ko da mi u krsta popušćalo, a ko da od onda dalje i vidim. Pravo da vam kažem briga mi za novce koji će možda kadgod doć, što j' rekla Janja. Mene j' draže da se poštiva i volji naše. Da se ne zaboravi. Mene j' to bolje, pa još ako se i pomladim mož tako do stote. Ko ni proklet. A ti novci što će možda kadgod doć ja baš u to ne virujem. Ta, žene, kad nas nisu slagali kad je bilo rič od novaca?«. Strina Evča došla na red: »Čeljadi moja draga, pa politika j' zato tu da se brine da već ako ni danaske onda sutra, jel najkasnije za nekoliko godina imamo novaca. A kad imaš novaca, više ti ama baš ništa ne triba«. Mislim se e sad baš moram reć: »Bome, za sve novce ja ne b' prodo naše, mojga didu i baku, dadu i majku i viru. Ta otranili nas kako dragi Bog zapovida pa evo kako vidim još se damo i pomladit. Novaca će bit, al zaboravit koji smo i pomlađivanje, to ne dam. Tako su mi učili«.

U NEKOLIKO SLIKA

Divčibare 2023.

Krpice za juhu

Nema domaće juhe bez domaćeg tijesta u njoj. Bar je tako u obitelji **Gabrić** iz Male Bosne u kojoj kućanica **Jelena** *zakuvava* sve domaće: *nasuvo*, *rizance*, *krpice*... Sve to ona pravi i to od svojih, domaćih kokošnjih jaja. Kaže, šteta što smo došli u zimu, jer su kokoši manje vani i na travi pa jaja, tj. tijesto nije zlatno žuto kakvo joj bude ljeti.

Zakuvavati ju je naučila svekrva kada se udala i od tada, kaže, kako se ne sjeća da je skuhalo juhu s kupovnim tijestom. Vidjela je Jelena kako se *zakuvava* i kod

majke i da je ona sve radila ručno – oklagijom. Od druge majke Jelena je dobila stroj za razvijanje tijesta što joj znatno olakšava posao, a od prijateljice stroj za rezanje krpica, što je također brži i lakši način nego ručno rezati mamuzom.

Sastojci:

1 kg oštrog brašna
10 jaja

Priprema:

Prosijati brašno u posudu i dodati jaja. Preporuka je koristiti *Sentellino* zeleno brašno i 10 jaja ako su srednje veličine. U slučaju da su jaja veća, treba ih devet – važno je da ne bude više od 630 g jaja (mjeri se s ljuskom), jer će tada tijesto biti ljepljivo. Sastojke sjediniti i *zakuvati*. Tijesto poklopiti posudom u kojoj se *zakuvavalo* i ostaviti da odmori 15-ak minuta. Potom *prikuvati* još jednom i ponovno poklopiti posudom i ostaviti da odmori. Ovisno koliko vremena ima kuharica tijesto se može *prikuvavati* nekoliko puta, što više to bolje, a dovoljno je i dva puta – važno je da se dobije kompaktna žuta, sjajna smjesa. Nakon posljednjeg *prikuvavanja* tijesto duguljasto oblikovati i narezati na medaljone debljine jedan, jedan i pol centimetar. Medaljon po medaljon uzimati i provlačiti kroz stroj za razvijanje tijesta. Razvijati od najmanjeg broja do najvećeg tako da se prvo

sve provuče kroz jedan broj, pa tako redom. U međuvremenu razvučeno tijesto treba redati na stolnjake tako da se suše. Na posljednjem broju na stroju za razvijanje, u našem slučaju broju sedam, tijesto treba provući dva puta. Kada tijesto prođe kroz sve faze razvijanja, treba ga ostaviti na stolnjacima da se suši. Znak da je dovoljno suho je kada se ne lijepi pod prstima, ali treba paziti i da se ne osuši previše jer će postati krto i lomiti će se. Brzina sušenja tijesta ovisi o temperaturi u sobi. Osušeno tijesto provlačiti kroz stroj za pravljenje krpica ili ih rezati ručno mamuzom. Dobivene krpice razvući po stolnjaku i ostaviti da se suše neko vrijeme. Proces od početka do kraja traje od dva do tri sata, ovisno o temperaturi prostorije, odnosno o brzini sušenja. Osušeno tijesto spremi u prikladne vreće ili kartonske kutije i koristiti po potrebi.

KuHaR tradicionalnih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 1300 dinara

☐ 1 godina = 2600 dinara

* INOZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 75 eura

☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____

Ulica i broj: _____

Mjesto i zemlja: _____

Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

* Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje

* Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22

VOJVOĐANSKA BANKA

AD MS FIL. SUBOTICA

IBAN: RS35325960160000218862

NIU Hrvatska riječ,

Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:

NIU »Hrvatska riječ«,

Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

Uplatu izvršiti na broj žiro računa
325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
Hvala na razumijevanju.

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

ILI-ILI

Priključenje **BESPLATNO**

- + Birate između:
  - 6 meseci po 1 dinar ili
  - 12 meseci sa 50% popusta

Astra
Telekom

011 44 22 009

Najbolji hrvatski tamburaši /Hrvatska/

Ansambl Ruže /Subotica/

Veliko prelo 2023.

*Tehnička škola "Ivan Sarić",
Trg Lazara Nešića 9, Subotica*

28.01.2023.

informacije: 064/6590635 radnim danima od 8-14 sati.